JOSEF ŽENKA
(ED.)

ALOIS RICHARD NYKL
PADESÁT LET CEST JAZYKOZPYTCE A FILOSOFA

KAROLINUM NÁRODNÍ MUZEUM

Alois Richard Nykl
Padesát let cest jazykozpytce a filosofa

Josef Ženka (ed.)

———

Recenzovali:
prof. PhDr. Eduard Gombár, CSc.
prof. PhDr. Josef Opatrný, CSc.
PhDr. Martin Šámal

Vědecký redaktor: PhDr. Martin Šámal
Vydaly
Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum
Ovocný trh 560/5, 116 36 Praha 1
www.karolinum.cz

a Národní muzeum
Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1
www.nm.cz

Praha 2016
Překlad Summary Petra Key
Redakce Vendula Kadlečková
Grafická úprava Jan Šerých
Sazba DTP Nakladatelství Karolinum
Vydání první
Kniha vychází s podporou GAČR č. GP13-29508P.

© Univerzita Karlova, 2016
© Národní muzeum, 2016

Text © Alois Richard Nykl, 2016
Editor © Josef Ženka, 2016
Introductory essay © Josef Ženka, 2016
Photography © Národní muzeum, Josef Ženka, 2016

ISBN 978-80-246-3354-1 (Karolinum)
ISBN 978-80-246-3432-6 (pdf)
ISBN 978-80-7036-519-9 (Národní muzeum)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum 2017

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

OBSAH

Z Kachních Louží za velkou louži: Alois Richard Nykl (1885–1958) (*Josef Ženka*) 7
Můj příběh s A. R. Nyklem 8
Lingvista a filosof – 73 let cest českého krajana A. R. Nykla 16
A. R. Nykl – polyglot 36
Autobiografie A. R. Nykla 47
Česká autobiografie Padesát let cest jazykozpytce a filosofa 53
Anglická autobiografie Z věčnosti na věčnost (*From Eternity to Eternity*) 64
Struktura Padesáti let cest 70
Ediční poznámka 76

Alois Richard Nykl: Padesát let cest jazykozpytce a filosofa 83
Proslov 84
I. Cesty ve vlasti (1885–1903) 86
II. Švýcary a Německo (1903–1904) 165
III. Spojené státy severoamerické (1905–1907) 185
IV. Mexiko (1907–1909) 283
V. Přes Evropu do Egypta (červen–září 1909) 356
VI. Egypt (1909–1911) 377
VII. Z Egypta na Daleký východ 423
VIII. Japonsko (1911–1916) 458
Epilog 528

Dodatky 535
Cesta do Mexika: Z Missouri přes Arkansas 536
Cesta do Mexika: Texasem 551
Češi v Japonsku I. 575
Češi v Japonsku II. 580

Seznam zkratek 587
Bibliografie rané literární, novinářské a odborné tvorby A. R. Nykla (1905–1918) 588
Kompletní vědecká bibliografie (1919–1958) 592
Seznam pramenů a literatury 599
Seznam vyobrazení 606
Summary 611
Rejstřík 614

Věnováno
Aloisi Richardu Nyklovi,
Bohumíru Lifkovi
a
Jaroslavu Nyklovi

Z KACHNÍCH LOUŽÍ ZA VELKOU LOUŽI: ALOIS RICHARD NYKL (1885–1958)

JOSEF ŽENKA

MŮJ PŘÍBĚH S A. R. NYKLEM

S českým Američanem Aloisem Richardem Nyklem (1885, Kachní Louže – 1958, Evanston, USA) jsem se poprvé setkal během svých studií při četbě učebnice Úvod do studia dějin islámských zemí, v níž se o něm píše, že „zaujímá zvláštní místo v dějinách české arabistiky“ a „proslul prvním vědeckým překladem Koránu“.[1] Krátce nám byl ještě jako studentům tento překlad představen s poznámkou, že je psán zastaralým jazykem a jen se stručnými vysvětlivkami. Teprve později, po několika letech, se mi dostala tato kniha do ruky a ke svému překvapení jsem zjistil, že duch Koránu interpretuje věrněji a jeho autor svými znalostmi arabštiny a češtiny značně překonává Ivana Hrbka a jeho verzi.[2]

Při studentské práci v knihovně Ústavu Blízkého východu a Afriky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy se mi do ruky dostaly i tři Nyklovy monografie týkající se arabsko-andaluské literatury.[3] Všechny tři jsem měl později možnost vidět v rukopisné i strojopisné podobě a genezi jejich vzniku podrobně zmapovat do připravované knihy o vědeckém díle A. R. Nykla.

Jednoho dne v roce 2008 se mi při osobním rozhovoru profesor Eduard Gombár zmínil, že v Náprstkově muzeu je uložena Nyklova osobní pozůstalost. Když psal heslo o A. R. Nyklovi do slovníku českých orientalistů,[4] zjistil, že je uložena „kdesi na nějakém zámečku mimo Prahu, kam se běžně nejezdí, a že tam mohou být nějaké andalusko-arabské rukopisy, co by mne mohly zajímat“[5]. Neváhal jsem a spojil jsem se s Milenou Seckou, tehdejší ředitelkou knihovny Náprstkova muzea, která mi v prosinci 2008 sdělila, že fond

---

1 Gombár, Eduard. *Úvod do studia dějin islámských zemí*. Praha, 1994, 57–58.

2 *Korán*. Přeložil A. R. Nykl. Praha, 1934. 2. vydání. Praha, 1938. *Korán*. Přeložil I. Hrbek. Praha, 1991.

3 *A Compendium of Aljamiado Literature Containing: Rrekontamiento del Rrey Ališandere (an Aljamiado Version of the Alexander Legend, with an Introduction, Study of the Aragonese Traits, Notes, and Glossary), The History and Classification of the Aljamiado Literature*. New York – Paris, 1929; *Kitāb al-Zahrah (The Book of the Flower): The First Half, composed by Abū Bakr Muḥammad ibn Abī Sulaimān Dāwūd al-Iṣfahānī (d. A.H: 297/A.D. 909). Edited from the unique manuscript at the Egyptian Library at Cairo.* In collaboration with Ibrāhīm Ṭūqān (Studies in Ancient Oriental Civilization, no. 6). Chicago, 1932; *Hispano-Arabic Poetry and Its Relations with Old Provençal Troubadours*. Baltimore, 1946.

4 Gombár, Eduard. Alois Richard Nykl. In *KDO BYL KDO. Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha, 1999. Internetová edice.

5 Osobní rozhovor autora s Eduardem Gombárem 25. listopadu 2008.

je uložený v mimopražském depozitáři, kam se běžně nejezdí a je v podstatě nedostupný.[6]

Nyklova osobnost a jeho pozůstalost tak zůstávaly i nadále tajemnými. Vzhledem k jiným projektům jsem se k pátrání po osudech a podrobnostech ze života českého krajana dostal znovu až v roce 2010. Tehdy jsem se vydal do Archivu Akademie věd a viděl několik dokumentů, dopisů a fotografií – prvních, které jsem měl možnost spatřit – v jeho osobní složce a fondu profesora perské filologie Jana Rypky.[7] V jednom z Nyklových dopisů indologu Vincenci Lesnému jsem narazil na zmínku, že se po druhé světové válce setkal na půdě Harvardovy univerzity s týmem Stuna–Hrdlička. „Stuna" nebyl nikdo jiný než významná sinoložka Věnceslava Hrdličková (roz. Stunová). S paní docentkou se mi podařilo spojit a dostal jsem od ní velmi milou odpověď, v létě roku 2010 ji navštívil a s jako jedinou žijící pamětnicí profesora Nykla u nás s ní hovořil. I po více než šedesáti letech byla její vzpomínka na českého Američana stále živá:

„S panem profesorem Nyklem jsme se skutečně setkali poprvé v [roce] 1947 na Harvardu. Vyhledal nás, když se dozvěděl, že jsou tam nějací Čechoslováci, a během dvou let našeho pobytu v Cambridgi nás v našem studentském pokojíku v Maple Street nedaleko univerzitního campusu navštívil několikrát. Jeho návštěvy nám byly vždy milé. Byl to velice zajímavý, poněkud neobyčejný člověk, jazykově zřejmě velmi nadaný. Měl zájem o japonštinu, kterou jsme na Harvardu kromě čínštiny také studovali, a myslím, že ho také těšilo stýkat se s námi jako s krajany. Na Harvardu zřejmě neučil, vypadal spíše skromně a měl vyhraněné, nekonvenční názory. Americký způsob života mu příliš k srdci nepřirostl… Byl nepříliš vysoké postavy, štíhlý a skromně oblečený. Vždy si pochutnával na českém jídle, které jsem v našich skromných podmínkách na vařiči byla schopna připravit. Vzpomínám, že s manželem, který se živě zajímal o historii, ale i současné dění, živě diskutovali. Pan Nykl mluvil velmi dobře česky, až nás to udivovalo. Vyprávěl nám hodně o Japonsku, kde jsme tehdy ještě nikdy nebyli, a proto nás rozhovory s ním zajímaly. Myslím, že žil sám, byl tak trochu podivín, v dobrém slova smyslu. Daroval nám svou knížku o Japonsku, kterou mám někde v knihovně."[8]

Paní docentka mě nasměrovala na neteř profesora Nykla, Milenu Nyklovou-Veselou, s níž jsem se velice brzy setkal a měl možnost nahlédnout do několika málo fotografií i jednoho dopisu, které její otec a bratr A. R. Nykla

---

6 E-mailová komunikace s Milenou Seckou ze dne 4. prosince 2008.

7 Archiv Akademie věd, Orientální ústav, kt 7, 19/041, Osobní spis A. R. Nykla. Obsahuje dopisy Františku Lexovi a Vincenci Lesnému; Archiv Akademie věd, Jan Rypka, kt. 9, korespondence A. R. Nykl.

8 Dopis Věnceslavy Hrdličkové Josefu Ženkovi, 2. září 2010. Bohužel paní docentka se vydání této knihy nedočkala, zemřela v lednu 2016.

Jaroslav uchovával.[9] Profesor Nykl se nemýlil, když v jednom ze svých posledních dopisů do Čech z roku 1958 označil právě svou neteř Milenu za člověka, který může v jeho osudech najít zájem a látku k inspiraci.[10]

V roce 2011 se mi podařilo poprvé dostat do Spojených států amerických, projít si několik míst, kde Nykl žil, působil, a prostudovat několik archivů. Navštívil jsem také místo posledního odpočinku A. R. Nykla, neoznačený hrob na hřbitově Všech svatých v Des Plaines. Místo, kam vždy během mých návštěv do Illinois vedou mé kroky v tiché vzpomínce na zapomenutého velkého českého krajana.[11] Téhož roku jsem napsal i drobný článek o raných letech Nyklova života. První, v němž v citacích promlouval i sám profesor Nykl.[12] V témže roce došlo však i k prvnímu zlomovému momentu v bádání o A. R. Nyklovi souvisejícímu s personálními změnami v Náprstkově muzeu. Nejprve jsem se seznámil s archivářem, prvním v dějinách muzea, Martinem Šámalem, jenž mně oznámil, že Nyklova pozůstalost byla převezena z nedostupného depozitáře v Kostomlatech nad Labem do Liběchova, kam je již pravidelný přístup.[13]

Zde jsem měl možnost během jednoho léta poprvé spatřit desítky krabic a kufrů pozůstalosti, jejíž rozsah mne ohromil. Pamatuji si, jak jsem v rychlosti procházel všechny krabice v němém úžasu nad bohatým materiálem, který se v nich skrýval. Desítky rukopisů, tisíce dopisů, stovky deníků, tisíce fotografií a dalších věcí tam desítky let čekaly, než se do nich někdo znovu začte. Tehdy jsem si ještě nedovedl představit, co by bylo nutno učinit, aby se toto dědictví jednoho lidského osudu vynořilo na povrch ze zapomnění. Teprve časem se ve mně ustálila myšlenka, že hned, jak to bude možné, s tím zkusím něco udělat a nějakým způsobem Nyklův život a dílo zpracuji a představím veřejnosti.

Roku 2012, krátce před obhajobou mé disertační práce, se zhroutily servery Grantové agentury České republiky a dubnová grantová soutěž byla zrušena. Opětovné soutěžní kolo probíhalo v průběhu května a června téhož roku a vzhledem k času, který každý po odevzdání disertace najednou má, jsem se rozhodl, že zkusím své štěstí. Jednoho květnového odpoledne jsem v ředitelně Náprstkova muzea představil svou vizi Evě Dittertové, která ji podpořila a umožnila mi podat v rámci Národního muzea postdoktorský projekt „Alois Richard Nykl: český orientalista, cestovatel a krajan“. Napsal

---

9 Chtěl bych zde poděkovat Mileně Nyklové-Veselé za vstřícnost a pomoc, s níž se vždy stavěla k mému úsilí při zpracování životní pouti jejího strýce. Později mi umožnila nahlédnout do dalšího materiálu, který její otec uchovával, za což jsem jí velmi vděčný.

10 ANpM, Nykl, KO, Jaroslav Nykl, A. R. Nykl Jaroslavu Nyklovi, 23. července 1958.

11 Ačkoliv je hrob neoznačený, hřbitovní správa zná jeho přesnou lokaci.

12 Ženka, Josef. Abd ur-Rahmán El Bohémi: Alois Richard Nykl, léta cestovatelská I (1885–1911). *Nový Orient* 66/3 (2011), 44–47.

13 Korespondence autora s Martinem Šámalem, 9., 10. a 13. června 2011.

1. A. R. Nykl během studií na University of Chicago, 1918

jsem projektovou žádost a vzhledem k více než půlroční hodnotící lhůtě na ni pomalu zapomínal.

V lednu 2013 přišla zpráva, že grantová agentura projekt přijala k financování. Od února 2013 mé dobrodružství s A. R. Nyklem vstoupilo do nové etapy objevování, jak jsem postupně začal fond procházet, třídit a pročítat. Za pomoci archiváře Martina Šámala našel fond důstojné úložiště v depozitáři v Horních Počernicích, kde začalo jeho velmi pracné a pomalé zpracovávání zapříčiněné obrovským jazykovým rozmachem A. R. Nykla, neskutečně nadaného polyglota a lingvisty. Každý den člověk musel při práci používat celou řadu jazyků od arabštiny přes španělštinu, angličtinu, francouzštinu, němčinu, italštinu, portugalštinu či ruštinu a další. Jen Lukáš Gavenda, který mi byl na této cestě po téměř dva roky jednou týdně společníkem, ví, jak náročné a zároveň vzrušující to bylo.

Každý den se více a více vynořovala geniální osobnost českého světoběžníka a polyglota. Stál jsem před člověkem, jehož duševní a vědomostní rozmach byl famózní. Člověk, který procestoval a prožil téměř bez nadsázky celý svět.

Vědec, jenž dokázal ve svém oboru věci naprosto nevídané. Dnes, po téměř třech letech studia jeho osobní pozůstalosti, mohu směle říci, že A. R. Nykl patří mezi nejinspirativnější a nejchytřejší osobnosti, s nimiž jsem se během svého života setkal. Jeho životní zkušenosti, cesty, geniální polyglotství či vědecké dílo jsou toho důkazem. Jeho filosofie, myšlenky a život by neměly být zapomenuty, ale studovány, analyzovány a v mnohém připomínány. Myšlení formované životem v různých koutech Země, rozsáhlým studiem i „jazykovou vnitřní vibrací". Pohled člověka, který v každé zemi, již navštívil nebo v ní žil, lidem rozuměl a dohovořil se s nimi jejich řečí.

Během řešení projektu se dostal na povrch světový charakter českého Američana. Zjistil jsem, že Nykl je sice v Čechách zapomenut, ale v zahraničních odborných kruzích stačí říci jeho jméno a kolegové a přátelé vědí, o koho se jedná. Jeho knihy jsou dodnes hojně citovány, jedna z nich dokonce nedávno vyšla v částečném francouzském překladu. O kvalitě jeho nevydaných spisů svědčí například i to, že jeden z rukopisů uložený dodnes na univerzitě v Madisonu posloužil při přípravě slovníku andaluské arabštiny.[14] Jeho překlady arabské poezie do angličtiny jsou dnes součástí trvalé expozice o islámském umění v pařížském Louvru.

Řada nevydaných rukopisů obsahuje obrovské množství odborného i vzpomínkového materiálu. Předkládaná kniha Padesát let cest jazykozpytce a filosofa, též autorem nazvaná *Sīrat al-šajch ʿAbd al-Raḥmān al-Būhāmī*, představuje jeden z velkých neuskutečněných literárních i životních snů A. R. Nykla. Už při přípravě grantového projektu jsem usoudil, že jde látkou o titul, který by neměl zůstat v archivech ležet zapomenut. Později při třídění materiálu vyplynulo, jak důležitou roli rukopis hrál v Nyklově pozdějším životě. Rukopis/strojopis, který se od roku 1938 nachází v Náprstkově muzeu, kam ho Nykl nejprve spolu s celým svým literárním majetkem uschoval, aby ho později této instituci jako svému literárnímu dědici odkázal.[15] Instituci, kde měla vzniknout pracovna A. R. Nykla a z uspořených finančních prostředků měl být placen jeden český student – lingvista.[16] Neuskutečněný sen, který se nyní začíná pomalu plnit, i když v trochu jiné podobě.

V předkládané edici autobiografie se nachází text pamětí tak, jak ho Nykl připravil ke čtení v nakladatelství Sfinx-Janda na jaře roku 1938. Doplňuje ho úvodní studie z mého pera, jejímž jádrem je uvedení do Nyklova života, polyglotismu a filosofie. Doplnil jsem ho podrobnějším zpracováním příběhu o vzniku a „nevydání" autobiografie. Ve studii jsem se snažil podchytit myšlenkový a intelektuální svět A. R. Nykla, tak jak ho žil v době psaní této knihy, ale zároveň i v době životních událostí popisovaných v knize. Odpověď

14 Corriente, Federico. *A dictionary of Andalusi Arabic*. Leiden, New York – Koln, 1997.

15 Ženka, Josef. Alois Richard Nykl and the Náprstek Museum. *Annals of the Náprstek Museum* 35/2 (2014), 57–80.

16 ANpM, Nykl, 37.20, Poslední vůle ze dne 31. května 1958.

na otázku, co Nykla vedlo k životní pouti a cestám z jednoho konce světa na druhý v době, kdy to nebylo ještě ani trochu běžné, se snažím přinejmenším částečně nastínit. Cílem knihy je, aby byl Nykl poprvé české veřejnosti představen v komplexnějším obrazu, bez různých polopravd a zavádějících tvrzení. V uplynulých letech jsem za tímto účelem prošel celou řadu archivů a fondů v České republice, Španělsku, Francii, Nizozemsku, Velké Británii, Německu, Finsku a Spojených státech amerických.[17] Sám Nykl cítil, že bude velmi obtížné jeho vlastní život interpretovat, a jeho poznámky i deníky jsou plné těchto obav:

„Po mé smrti budou lidé říkat mnoho lží, legend atd. Jedinou pravdou je, že ARN (Alois Richard Nykl, poznámka editora) byl dobrý, čestný a laskavý muž královské duše ochotný pomáhat a spolupracovat. Jeho život se však udál v době největšího rozvoje a největšího úpadku lidstva."[18]

V úvodní studii jsem se pokusil o první vědeckou biografii A. R. Nykla napsanou na základě archivních a jiných pramenů a literatury. Rozhodl jsem se ji napsat bez použití dříve publikovaných životopisů, medailonků nebo nekrologů.[19] Vedla mě k tomu skutečnost, že jsem A. R. Nykla poznal jinak, než ho prezentují vydané statě jeho přátel a kolegů nebo i jeho vlastní publikované životopisné skici. Z materiálu, jejž jsem za poslední dva a půl roku prostudoval, se totiž vynořila celá řada zpřesnění a nových skutečností. Napsat životopis ze všech těchto podkladů s mým vlastním zhodnocením se mi jevilo jako nejlepší možné řešení. Nyklova osobnost si totiž zaslouží být pochopena tak, jak skutečně žila, ne pouze prostřednictvím zprostředkovaných vyjádření, nebo i jeho vlastních upravujících zkreslení. Pokusil jsem se interpretovat Nykla tak, jak on sám koncem třicátých let přemýšlel nad svými životními osudy a jak je vtiskl do svých pamětí:

„Celý můj život, má veškerá námaha směřovala k získání nejvyššího vědění, nejvyššího porozumění účelu cesty mé duše na povrchu zemském.

---

17 Blíže viz seznam pramenů a literatury.

18 Archiv Mileny Nyklové-Veselé, Zápisník A. R. Nykla z roku 1951 (původně patřil mezi zápisníky, jež jsou všechny uloženy v Náprstkově muzeu).

19 Zájemci o komparaci mého životopisu s již publikovaným materiálem mohou nahlédnout do následujících titulů, řazených chronologicky od nejnovějších po nejstarší. Ženka, Josef. Abd ur-Rahmán El Bohémi: Alois Richard Nykl, léta cestovatelská I. (1885–1911). *Nový Orient* 66/3 (2011), 44–47 (studie psaná před zpřístupněním Nyklovy osobní pozůstalosti); Marín, Manuela. Dos calas en la visión sobre al-Ándalus del orientalismo Europeo: A propósito de I. Goldziher y A. R. Nykl. In *Al-Andalus/España. Historiografías en Contraste, siglos XVII-XXI.* Estudios reunidos y presentados por Manuela Marín. Madrid, 2009, 203–212; Gombár, Eduard. Alois Richard Nykl. In *KDO BYL KDO. Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté.* Praha, 1999. Internetová edice; Honsa, Vladimír. Alois Richard Nykl (1885–1958), Arabist and Hispanist: A Biography and Bibliography. *Orbis – Bulletin International de Documentation Linguistique* 16/1 (1967), 296–305; Webber, Edwin J. Alois Richard Nykl (1885–1958). *Hispanic Review* 28/1 (1960), 96–98; Lifka, Bohumír. Dr. Alois Richard Nykl. *Krajan* V/3 (1936), 1; Padesáté narozeniny A. R. Nykla. *Národní listy*, 13. prosince 1935; Šejch Abd-ur Rahmán El-Bohémi: K padesátce velkého českého linguisty, cestovatele a archeologa Dr. A. R. Nykla. *Amerikán Národní kalendář* LIX (1936), 222–223.

Pokusím se říci svůj příběh tak pravdivě, jak to bude možné. Především proto, abych lépe této cestě porozuměl, abych přinesl její vědecký popis a analýzu pro ty, kteří se octnou ve stejné situaci. Byl bych velmi nerad, kdybych byl jednoho dne mylně pochopen těmi, kteří životopis napíší na základě legend. Proč byl celý život zasvěcen boření mýtů, nabývání důkladných vědomostí. Jakékoliv nepravdivé tvrzení o mně by bylo trvalým šrámem na mé duši v tomto i posmrtném životě."[20]

Do jaké míry se mi podařilo uchopit Nyklův životní osud, nechám na posouzení čtenářům. Pokud se autobiografie stane impulzem k dalšímu kritickému bádání, které třeba mnohé mé závěry poupraví, tak její vydání splní svůj současný i dávný záměr. Pohled si budou moci čtenáři a odborníci rozšířit i v druhém připravovaném díle životních osudů, memoárových Poznámkách k revoluční akci v Chicagu. Předkládaná autobiografie a studie snad poskytne dost prostoru pro přemýšlení nad tím, jaký asi musí být život člověka, jenž je schopný po světě hovořit vpodstatě se všemi lidmi, které potkával, a svým způsobem opravdu dobyl svět jazyky, jak si v mládí předsevzal. Pro plastičtější obraz jsem do úvodního textu vložil celou řadu přímých citací z archivních materiálů, které doplňují můj autorský text o autentické Nyklovy myšlenky, často psané velmi krásnou češtinou, jakkoli může v některých případech působit archaicky.

Alois Richard Nykl je dosud osobou téměř neznámou a nestudovanou. Z toho důvodu představovaly archivní prameny hlavní zdroje při psaní úvodní studie i vysvětlivek k textu. Vzhledem k tomu, že Nyklův fond není archivně uspořádán, je většina bibliografických odkazů vázána na soupis, který jsem k němu za poslední dva a půl roku vytvořil. Bibliografické odkazy vždy uvádějí názvy dokumentu v podobě, v níž je v tomto provizorním inventárním seznamu uveden. Některé dokumenty mají dočasná čísla, jiné zatím nikoliv. Na základě těchto názvů však jdou dohledat. Důkladné zpracování Nyklova fondu by si vyžadovalo ještě několik let a další finanční prostředky, soupis však konečně umožňuje i jeho využití dalšími badateli.

Tato kniha by nemohla vzniknout bez pomoci a ochoty velkého množství lidí. Odborná pomoc či rada, ochota podělit se o materiál nebo posoudit můj text byla u všech těchto lidí veliká a velmi si toho vážím. Na prvním místě je nutné uvést ředitelku Náprstkova muzea Evu Dittertovou, která můj projektový záměr podpořila a během tří let řešení projektu mi vždy poskytovala svou plnou podporu. S archivářem Náprstkova muzea Martinem Šámalem jsme nad Nyklem vedli nekonečné diskuse a velké poděkování mu patří za jeho neocenitelné rady ohledně archivní praxe, zpracování Nyklova fondu a nezištného hledání doplňujících materiálů. Zvláštní poděkování patří Mileně Nyklové-Veselé, neteři A. R. Nykla, jíž bych chtěl poděkovat za vyhledání

20 ANpM, Nykl, *The journey of a soul within time and space*. Neuspořádáno.

archivních materiálů z pozůstalosti jejího otce a entusiasmus, s nímž přijímala a podporovala mou práci o svém strýci. Za odborné kritické komentáře či připomínky nebo pomoc s přehlédnutím překladů patří můj dík oběma recenzentům publikace Eduardu Gombárovi a Josefu Opatrnému a dále Petru Holému, Janu Šejblovi, Kolomanu Muraközymu, Jánu Bakytovi, Ctiradu Ženkovi, Ludmile Ženkové, Zuzaně Kříhové, Ginevře Palmeri, Adéle Jůnové-Mackové, Vladimíru Jakubu Mrvíkovi, Pavlu Onderkovi, Vendule Kadlečkové, Kamile Veselé a Josefu Táborskému. Velký dík patří všem pracovníkům archivů a knihoven v České republice, Spojených státech amerických, Francii, Španělsku, Německu, Finsku a Itálii za jejich pomoc se získáním archivních dokumentů a dalších materiálů.

Své manželce Viktórii Ženkové bych chtěl poděkovat, že vždy trpělivě snášela mé nekonečné pracovní týdny nad přípravou knihy a sdílela se mnou bezprostřední dojmy z nově „vyhrabaných" zajímavostí z netříděných krabic Nyklova fondu. Obrovský dík patří Petrovi Valo, řediteli Nakladatelství Karolinum za to, že se ujal Nykla a s trpělivostí toleroval autorovo odkládání odevzdání upraveného textu. Pokud jsem na někoho zapomenul, dovolím si jako omluvu tento svůj úvod zakončit krátkou citací z Nyklovy osobní filosofie:

„Nejlepším náboženstvím je konat dobro, nebýt úmyslně zlý a vždy se nechat vést nejvyšším rozumem poháněným dobrotivým smýšlením."[21]

21 ANpM, Nykl, 13.2, Horal, Loyza. *From Eternity to Eternity*. Anglicky, překlad Josefa Ženky.

LINGVISTA A FILOSOF – 73 LET CEST ČESKÉHO KRAJANA A. R. NYKLA

Na podzim roku 1934 vydal nakladatel Leopold Mazáč, mimo jakékoliv zavedené edice, první úplný překlad Koránu pořízený přímo z arabštiny. Jeho autorem byl do té doby v Československu relativně neznámý český Američan Alois Richard Nykl, který se jím poprvé knižně představil české veřejnosti. Dosud jí byl znám pouze z nečetných článků v deníku Národní listy nebo časopisů Český lid a Světozor. Překlad měl obrovský úspěch, byl záhy vyprodán a na jaře roku 1938 se dočkal druhého vydání, za nímž v roce 1939 následovala historicko-cestopisná kniha Věčné Japonsko.[22] V českém prostředí se jednalo o významné ediční nebo vědecké výsledky, pro samotného Aloise Richarda Nykla šlo však jen o další knihy v řadě po jeho drtivém úspěchu na mezinárodním poli.

Tři vydané klíčové knihy arabské a arabsko-andaluské literatury ve třech letech (1931, 1932, 1933). To byla a dodnes je zcela výjimečná vizitka učence–orientalisty. První z nich byl překlad Holubiččina náhrdelníku, nejslavnějšího díla proslulého andaluského učence a literáta Ibn Ḥazma, do anglického jazyka.[23] Na něj Nykl ani ne o rok později navázal, když v Libanonu vytiskl a ve Spojených státech amerických vydal kritickou edici Ibn Dāwūdovy Knihy květu (*Kitāb al-zahra*), z níž Ibn Ḥazm a jiní andaluští básnici často čerpali.[24] Jako poslední vydal roku 1933 edici a částečný překlad velmi obtížného textu básnické sbírky andaluského básníka a trubadúra Ibn Quzmāna.[25] Nykl těmito třemi zásadními knihami položil základy pro další bádání v oblasti andaluské arabské literatury a sobě zajistil odbornou nesmrtelnost a proslulost ve světové orientalistice a lingvistice.[26]

---

22 Nykl, A. R. *Věčné Japonsko*. Praha, 1939.

23 *A Book Containing the Risāla Known as The Dove's Neck-Ring about Love and Lovers Composed by Abū Muḥammad ʿAlī Ibn Ḥazm al-Andalusī, translated from the unique manuscript in the University of Leiden edited by D. K. Pétrof in 1914*. Paris, 1931.

24 *Kitāb al-Zahrah (The Book of the Flower): The First Half, composed by Abū Bakr Muḥammad ibn Abī Sulaimān Dāwūd al-Iṣfahānī (d. A.H: 297/A.D. 909). Edited from the unique manuscript at the Egyptian Library at Cairo*. In collaboration with Ibrāhīm Ṭūqān (Studies in Ancient Oriental Civilization, no. 6). Chicago, 1932.

25 *El cancionero del šeiḫ, nobílisimo visir, maravilla del tiempo, Abū Bakr Ibn ʿAbd al-Malik Aben Guzmán* [*Ibn Quzmān*]. Madrid, 1933.

26 Například Nyklův překlad Ibn Ḥazma se stal východiskem pro překlady do všech ostatních jazyků, vyjma prvního ruského.

2. A. R. Nykl s jazykovou tabulí „Velký knižní výprodej“, 1955

Pokud k nim připočítáme zbylé vědecké práce,[27] fascinující životní pouť nebo polyglotství, vynoří se nám Alois Richard Nykl jako skutečně výjimečná postava dějin světové orientalistiky. O to více je zarážející, že u nás je buď zcela marginalizován, nebo ignorován, přestože jeho překlad Koránu je dodnes mnohými z nás pokládán za nejzdařilejší převod této knihy do českého jazyka. Ve světě je však jeho vědecký odkaz stále citován a Nyklova osobnost je dodnes známa v USA, ve Španělsku[28] či Nizozemsku.[29] Jeho život a postava

27 Viz kompletní bibliografie A. R. Nykla.

28 Marín, Manuela. Dos calas en la visión sobre al-Ándalus del orientalismo Europeo: A propósito de I. Goldziher y A. R. Nykl. In *Al-Andalus/España. Historiografías en Contraste, siglos XVII-XXI.* Estudios reunidos y presentados por Manuela Marín. Madrid, 2009, 203–212.

29 Schippers, Arié. Préface. In Alois Richard Nykl. *La poésie hispano-arabe et les premiers troubadours d'Aquitaine.* Traduit de l'anglais par Maïca Sanconie. Moustier Ventador, 2005, 9–22.

je však pro mnohé zahalena mlhou učence, který se odněkud tajemně vynořil, tu i onde zanechal stopu svým dílem, aby zase beze stopy zmizel.

Cílem této studie je pokusit se ve stručnosti představit životní osudy A. R. Nykla tak, aby čtenář překládané kritické edice autobiografie dostal prostor a možnost přinejmenším částečně pochopit život a dílo autora. Je rovněž třeba představit Nykla v souvislostech, přinejmenším základních, jeho filosofického myšlení. Jen tak lze jeho osud a vydané i nevydané dílo interpretovat. Bez pochopení životních záměrů a filosofie, které se nacházejí, vyjma Univerzální etiky, na stránkách rukopisných materiálů a poznámek v Nyklově osobní pozůstalosti, se Nyklův život jeví jako fantastické dobrodružství, nepochopitelné pro běžného člověka i erudovaného odborníka v oborech, jimž se věnoval.

Nyklova touha po poznání a studiu jazyků byla hnána přáním svět pochopit a získat maximální možné poznání. Poté tyto poznatky přenést do ucelené životní filosofie. Nykl ji skutečně sepsal na přelomu druhého a třetího desetiletí dvacátého století a roku 1928 časopisecky vydal pod názvem Světová etika.[30] Na sklonku svého života, v roce 1956, ji nechal vytisknout jako knihu pod názvem Univerzální etika s krátkým komentářem. Hlavními Nyklovými tezemi byl vzájemný vztah dobra a zla a jak docílit toho, aby lidé získali absolutní svobodu, dostali se do vyšší sféry myšlení a přestali se navzájem vraždit a úmyslně si škodit.[31]

Již v roce 2011 jsem ve svém prvním článku o Nyklovi představil jednu z jeho raných myšlenek, která ho v životě popoháněla. Napsal ji roku 1910 svému příteli Enrique St. Vrázovi, kde uvedl, že se snažil „procestovat země, přečísti plody ducha nejrůznějších národů a řečí a vytáhnouti z onoho moře zlatou nit moudrosti: Spojiti extrémy Tolstého s Nietzschem, vyléčiti Schopenhauera z jeho chmur, rozbíti jas ve všech, již bojí a rmoutí se, a krásnem pohnouti kamenná, počtářská srdce těch, kdož v zaslepenosti své míní pobyt svůj na zemi věčným a vědu béřou za podklad svého pošetilého materialismu“.[32]

---

30 Nykl, Alois Richard. Universal Ethics: Based on a new revision of the problem of Good and Evil. *World Unity* 3 (1928); Světová etika vyšla i ve dvou překladech. Nykl, Alois Richard. La Nueva Etica Universal. *La Pluma* 2/9 (1928), 45–50; Nykl, Alois Richard. *Cosmoglotta.* Wien, 1929.

31 Nykl, Alois Richard. *Universal Ethics based on a new revision of the problem of Good and Evil*. Madison, 1956, 10.

32 ANpM, Vráz, 63/1–139. Dopis A. R. Nykla Enrique Stanko Vrázovi z 16. prosince 1910; táž myšlenka v črtě Umírající napsaná ve stejné době: „Počínal doufat, že nalezl klíč k rozluštění záhady účelu života. Dopracovati se nejvyššího možného pochopení všeho, co život skýtá, a z toho vytknouti si stezku, že vede k pokud možno nejúplnějšímu ukojení vlastních tužeb. Či není celá existence člověka neustálým odstraňováním překážek, aby žíti mohl co možno pohodlně a nerušeně?“ Nykl, A. R. – Umírající, *Duch času* 39/819 (Dopsáno 1. listopadu 1909). ANpM, Nykl, 12.1.

Přesně v tomto duchu Nykl vysvětluje jak progresivně, tak retrospektivně důvody svých cest a života. Snažil se naučit jazyky, poznat literatury, pochopit myšlenky jednotlivých světových národů a na jejich základě vypracovat svou novou filosofii. Zdůrazňoval nutnost usilovné práce a poznání, zároveň se však utvrzoval v představě, že lidé jsou příliš nevzdělaní a nebystří, aby byli schopni cokoliv rozumného pochopit. Nyklovým přáním bylo naplnit svou duši nejvznešenějšími myšlenkami shromážděnými na cestách po světě mezi lidmi různých národů a národností v duchu absolutní pravdy. Zároveň člověk ve svém úsilí má být vytrvalý a nevzdávat se, pokud mu lidé kladou do cesty překážky.[33]

„Jen jednoho jest zapotřebí – pozvolné stejnoměrné práce. Netřeba rozčilovati se nad nepřesností ostatních lidí, stačí býti sám přesným a takovou získati si pověst. Na povídání lidí netřeba ničeho dáti – každý člověk má své názory a fotografuje své pohledy na život dle dokonalosti své zrakové čočky. Toť vše…

Přátelé obyčejně zůstávají přáteli, dokud člověk nevystoupí trochu výše nad ně. Pak začnou závidět a pomlouvat. Taková je povaha lidská. Jako osel, který kleje na závodního koně, ač sám jím nikdy nemůže býti. Myslím, že každý měl by přesně oceniti své schopnosti a dle toho zaříditi svoji budoucí životní dráhu. Tím by prospěl sobě i bližnímu. Jsou lidé, kteří mají talent, ale snaží se proniknouti v říše tvořivých géniů. Jsou lidé, kteří jsou geniální, ale nemají příležitosti dostihnouti místa, které jim přináleží; snad proto jen, že nejsou dostatečně produktivní.

Ale jest produktivnost zárukou génia? Myslím, že několik drobných stránek, jež mohou naplniti věděním miliony srdcí, jest trvalejších ceny než tisíce tlustých svazků. Za dnešních dob se píše právě z takové potřeby, jako se vaří omáčky a pudingy. Myslím, že budu posledním filosofem, jenž psáti bude česky; ne překlady, ale věci původní – lze-li vůbec cos původního ještě psáti.

Myšlenka, která musí proniknouti mysli všech lidí, jest, že svět jest věcí tak úžasně nepatrnou ve vesmíru, že věru nestojí za to, abychom se zde věčně prali a hádali o místo, abychom si znepříjemňovali pokud možno pobyt svůj zde. Práce sama o sobě není povinností příliš sladkou a v dobách oddechu není moudrým vyhledávat rozkoše v kárání chyb bližních a ve věčných hádkách o věci, jichž pochopení jest většině mozků úplně skryto.“[34]

Nyklovým ideálem bylo mířit neustále kupředu za věděním a dobrodružstvím, jímž toužil využít krátký čas daný mu na světě. Snažil se najít smysl lidské existence. Určitý zdroj, o němž se domníval, že jej lidé ztratili z dosahu.

---

33 Viz např. dopis S. Moncrieffovi ze dne 10. února 1914, ANpM, Nykl, 15.4, KJK I, f. 20–21; dopis neznámému adresátovi ze dne 22. dubna 1914, Ibidem, f. 58. Dopis Fredericka Dellschafta A. R. Nyklovi ze dne 23. července 1911, ANpM, Nykl, KPO, Dellschaft; ANpM, Nykl, 69. Ruk 1, Kniha výstřižků I, f. 1a, 5b, 29a.

34 ANpM, Nykl, Deníky, 1915, nedatováno.

Někdy v letech 1915 až 1916 již cítil, že nabyl dostatek znalostí, aby se mohl pokusit usmířit národy a sjednotit je ve společném ideálu. Obrazně, jak často zmiňoval, dobýt svět jazykovými prostředky a jejich prostřednictvím zabránit válkám a uvést lidstvo na správnou cestu. V pozdějších letech tuto svou touhu dobytí světa jazyky často zmiňoval. Vizi těchto let se pokusil vyjádřit uceleně v proslovu ke své autobiografii Padesát let cest jazykozpytce a filosofa:

„Věčná otázka: ‚Proč žije člověk?' Od prvého zákmitu rozumu můj přirozený, neučený sklon byl ke konání DOBRA. Jako strom, který dává dobré ovoce, aniž by žádal zištné náhrady. Nemohl jsem nikdy viděti dobro v činnosti, která vedla ke hromadnému ničení zdravých lidských těl a toho, co pilné ruce svědomitých lidských pracovníků shromáždily ve prospěch hlavně pokolení budoucích. Šel jsem za svým vůdčím světlem různými díly povrchu zeměkoule, abych prohloubil svoje znalosti, v naději, že jednou budu moci býti užitečným co možná největšímu počtu dobrých lidí. Vše jsem obětoval: štěstí osobní, zdraví, čistě materiální požitky, abych nalezl jádro světové moudrosti."[35]

V kontextu těchto myšlenek je nutné chápat děje Nyklova života, které ho hnaly v raných letech, jimž se v autobiografii věnuje, neustále kupředu za dalšími cestami. Alois Richard Nykl se narodil 13. prosince 1885 v hájovně na samotě Kachní Louže jako nejstarší dítě hajného Františka Nykla a jeho manželky Anny.[36] Celé své dětství strávil v lichtenštejnských černokosteleckých lesích na různých hájovnách, kam byl jeho otec postupně překládán. V letech 1899–1900 ho poslali na studia k příbuzným, nejprve do Vejprt, a nakonec do Karlových Varů, aby se mezi německým obyvatelstvem naučil němčinu. V letech 1900 až 1903 studoval na Česko-slovanské obchodní akademii v Resslově ulici a již tehdy vynikal jazykovým talentem.[37]

Ten se mu stal vstupenkou do zahraničí a přinesl první pracovní nabídku ve Švýcarsku. Zde při práci u firmy Maggi mohl v mezinárodním prostředí nadále své znalosti rozvíjet i užívat bezstarostného mládí.[38] Ve Švýcarsku však zatoužil vydat se dále, do vysněných Spojených států amerických. Lze to jasně vidět v jeho korespondenci s nejlepším přítelem a spolužákem z obchodní

---

35 ANpM, Nykl, 71, Ruk 6.1, Nykl, A. R. Padesát let cest jazykozpytce a filosofa, f. 1.

36 K dějinám svých předků z matčiny i otcovy strany napsal Nykl několik stran poznámek (ANpM, Nykl. Neuspořádáno) a další jsou rozesety v deníkových záznamech z dvacátých a třicátých let. František Nykl se narodil 23. února 1854 v Černém Kostelci (Kostelec nad Černými lesy) a zemřel 20. ledna 1932 na Hradešíně. Anna Nyklová, rozená Bejšovcová, se narodila 21. ledna 1856 v Božkově a zemřela 30. srpna 1941 na Hradešíně. Clerk of the Circuit Court of Cook County, Archives Department, Probate court, 58 P 11465 (Folder A. R. Nykl), úmrtní listy Anny a Františka Nyklových a jejich oddací list bez inventárního čísla.

37 Viz první kapitola předkládané edice Padesáti let cest. Čerpám zde především z české a anglické verze autobiografie A. R. Nykla.

38 Nykl u Maggiho pracoval od 1. září 1903 do 30. června 1904; ANpM, Nykl, 51, Doporučení ze zaměstnání ze dne 30. 7. 1904. Neuspořádáno. Na toto mládí až do padesátých let vždy vzpomínal v korespondenci se svým tehdejším přítelem Ricardo Pestalozzou.

akademie Bohuslavem Duškem (1886–1957) či spolužákem a přítelem Josefem Sölchem (1880–1961).[39] Druhý jmenovaný se chtěl vyhnout vojenské službě a odjet do Ameriky, Nykl měl stejné přání:[40] nejít na vojnu a stát se „neodvislým".[41] Ze vzájemných dopisů vysvítá, jak moc Nykl toužil po osobní nezávislosti ve vzdáleném světě svobodné Ameriky. Tehdy napsal krátkou črtu, kde tyto pocity plně vyjádřil:

„Onoho večera ale nové naděje sílily jeho plány, rostla jeho důvěra v lepší budoucnost. Opouštěl Prahu na dlouho, ano navždy, jak si byl umínil, Čechy, vlastně Rakousko, svoji vlast drahou, a byl spokojen. Dosáhl toho, po čem od několika měsíců tak toužil: pohnout se z vlasti, rodného domu, osvobodit se z pout odvislosti na cizích lidech i rodičích, čímž v poslední době tolik strádal. Mnohdy už si umiňoval odejíti a starati se úplně sám v jakémkoli postavení o svoji existenci. A přece nemohl se k tomu odhodlati pro svoji přílišnou svědomitost a ohlédání se na druhé. Ale nyní myslil, že k tomu konečně dospěl po tolikerých nepříjemnostech odjezdu."[42]

Dočasným pracovištěm se stal Hamburk, tehdejší přestupní stanice evropských emigrantů na cestě do USA. Zde Nykla zasáhla vážná choroba, z níž se po delší hospitalizaci dostal.[43] Z pamětí je zřejmé, jak moc Nykla tato událost ovlivnila. Nikdy také nepřestal být vděčný svému tehdejšímu zaměstnavateli továrníku Juliu Schlickumovi.[44] Rekonvalescenci ještě absolvoval u svých rodičů v Čechách a na jaře roku 1905 se vydal do USA, vybaven velmi dobrou znalostí angličtiny, což u českých přistěhovalců té doby bylo výjimečné a v začátcích mu to poskytlo velkou výhodu.[45]

První pobyt v Americe v letech 1905 až 1907 začal nejprve v St. Louis, kde s kamarádem a spolužákem Josefem Sölchem, nyní již Josephem W. Solchem, provozovali rozličné činnosti a relativně beztarostně si užívali svých mladých let. Nykl tehdy vyučoval krátce tamní Čechy angličtině a do jednoho ze svých sešitů si napsal i několik kapitol mluvnice anglického jazyka pro své žáky, české imigranty.[46] Jeho literární zájmy a nadání ho táhly ke tvořivé činnosti,

---

39 ANpM, Nykl, KPO, Joseph W. Solch, a ANpM, Nykl, KPO, Bohuslav Dušek, dopisy z let 1903–1905. Korespondence obsahuje i několik kopií Nyklem odeslaných dopisů.

40 Blíže k osobnosti vydavatele prvotiny Jaroslava Haška v mé připravované studii. Ženka, Josef, Joseph W. Sölch: Začátky Čecha v Americe v archivních pramenech. *Časopis Národního muzea, řada Historická* (2017), v tisku.

41 Slovo neodvislost a neodvislý se v době Nyklova odjezdu používalo namísto dnes užívaného nezávilost a nezávislý.

42 Nykl, A. R. *Za velkou vodu: Cestopisné črty Richarda A. Nylsena*, nedatovaná krátká črta vzniklá někdy okolo Nyklovy cesty do Spojených států v roce 1905. Svědčí pro to rukopis, použitý papír i pseudonym Richard A. Nylsen, který tehdy Nykl několikrát použil. ANpM, Nykl, 13.20.

43 Nykl byl v nemocnici od července až do 4. listopadu 1904. ANpM, Nykl, pracovní životopis z roku 1905. Neuspořádáno.

44 ANpM, Nykl, KPO, Schlickum, dopisy z roku 1938. V roce 1937 ho Nykl navštívil.

45 Nykl se nalodil v Hamburku 11. března 1905 a v New Yorku přistál 27. března 1905. ANpM, Nykl, 56, cestovní lístek. Neuspořádáno.

46 ANpM, Nykl, 22.6, poznámky literární díla (cca 1905–1906).

kterou tehdy v jeho očích představovalo psaní pro tisk. Nejprve zkusil místní noviny v St. Louis, dále Chicago Tribune[47] a posléze v Chicagu zakotvil ve vydavatelství Svornost patřící významné osobnosti tamního života Augustu Geringerovi (1842–1930).[48] Zde mohl Nykl pokračovat v literární činnosti, kterou začal již během studentských let a je dokumentována především v literárních rukopisech posílaných Bohuslavu Duškovi nebo v črtě ukradené jeho bratrem Bořivojem.[49]

V obrovské záplavě přistěhovalců Chicago umožňovalo i intenzivní jazyková studia. Nykl v padesátých letech vzpomínal, jak se stačilo projít po ulici, a během chvíle člověk mohl hovořit pomalu jakýmkoliv jazykem, jenž ho napadl.[50] Ve volném čase se vydal i na svou první cestu po americkém východě a po krátkém pobytu u Solche v St. Louis zakotvil na počátku roku 1907 jako reportér znovu u Geringera.[51] Zde vydržel až do podzimu, kdy se vypravil do Mexika. Zároveň se zcela nevzdával práce v žurnalistice a v následujících měsících posílal cestopisné a historické články svému bývalému zaměstnavateli, částečně i jako splátky za drobný příspěvěk Augusta Geringera na jeho cestu.[52] V Mexiku kromě kancelářské práce napsal nejméně jeden článek pro anglicky psaný deník The Mexican Herald,[53] vykonával funkci průvodce a dále rozvíjel své jazykové znalosti.

Styky s tamní syrskou komunitou, kde prohluboval své znalosti arabštiny,[54] byly jedním z motivů, proč se v létě roku 1909 vydal přes USA, Velkou Británii a Německo do Čech a odsud po operaci v pražské nemocnici se po krátkém pobytu odebral do Egypta.[55] Živil se tam různými způsoby a ve volném čase se věnoval studiu arabštiny, Koránu, arabského básnictví ve společnosti šejchů z proslulé islámské univerzity al-Azhar.[56] Do jaké míry lze věřit Nyklovu tvrzení, že přímo na al-Azharu studoval, není zcela jasné. V každém

47 ANpM, Nykl, KPI, Chicago Tribune, J. Kerle A. R. Nyklovi, 19. listopadu 1905.

48 Koncept Nyklova dopisu, jímž se ucházel o místo, viz ANpM, Nykl, 17.28 (1905). Geringerova odpověď viz ANpM, Nykl, KPO, Geringer, 22. září 1905. Znění dopisu viz vysvětlivky k edici.

49 Dochované rukopisy v Nyklově fondu ze sbírek Bohuslava Duška, např. Pokoj na zemi lidem (Nyklova literární prvotina uveřejněná v Národních listech Bořivojem Duškem), povídka Hostinec Liberté, povídka Sláva na výsostech, báseň Kamenná báje s arabskými poznámkami a italským doslovem, povídka Z neznámých vírů s nepojmenovanou básní; Srdcová dáma, Na sebe sama, překlad Leopardiho básně *A sè stesso* apod. ANpM, Nykl, 67 (Duškova sbírka).

50 Knows languages. *Summer Northwestern* 37/4 (12. července 1957).

51 ANpM, Nykl, KPO, Geringer, R. J. Pšenka A. R. Nyklovi, 26. prosince 1906.

52 Viz soupis mexických článků v rané bibliografii. Vycházely ve Svornosti a Amerikánu Národním kalendáři.

53 ANpM, Nykl, KPI, The Mexican Herald, dopisy z ledna, října a prosince 1908.

54 O tamní syrské komunitě napsal i článek do The Mexican Herald. Nykl, A. R. There is a flourishing colony of Syrians in Mexico, although few residents of this republic know it. *The Mexican Herald*, 16. srpna, 1908, 6.

55 Podrobnosti viz kapitola z autobiografie o cestě do Egypta.

56 Al-Azhar patří mezi nejstarší vzdělávací instituce v islámském světě. O primát nejstarší univerzity soupeří s marockou al-Qarawijīn, záleží však, do jaké míry je lze v době jejich vzniku pokládat za „nejvyšší“ stupně vzdělávacích institucí.

3. A. R. Nykl, 1912

případě v něm Egypt a islám zanechaly hluboký otisk, tehdy přijal některé principy islámu a rovněž i začal používat jméno *al-ḥāfiẓ* ʾAbd ur-Raḥmān.

Do této doby se datuje začátek jeho první seriózní vědecké práce, kdy se v mladickém nadšení ve věku dvaceti čtyř let pustil do překládání Koránu.[57] Jako zcela neznámý nabídl svůj překlad v Čechách k vydání, byl však dvakrát odmítnut. Nikdy se ovšem zcela nevzdal myšlenky překlad dokončit, což se mu, se čtrnáctiletou pauzou, podařilo v první polovině roku 1926. Pokračovala i jeho publicistická činnost a prohlubování a rozvíjení jazykových znalostí. Z korespondence a dalších poznámek je zřejmé, že minimálně angličtinu, arabštinu, francouzštinu, španělštinu, italštinu a ruštinu ovládal v této době plynně.

Roku 1911 se vydal na plavbu do Japonska,[58] kde doufal, že najde práci u tamního českého podnikatele Karla Jana Hory (1881–1974). S ním si dopisoval již od roku 1908 a původně se chtěl vydat do Japonska již z Mexika v roce

57 Nyklově překladu Koránu a příběhu jeho vzniku se věnuje jedna z kapitol mé připravované monografie o vědecké práci A. R. Nykla.

58 Nykl, A. R. Z Egypta na Daleký východ: Črty z cesty. *Amerikán Národní kalendář pro rok 1912*, 1912, 256–275; ANpM, Nykl, 52, Deník cesty z Egypta na Daleký východ. Neuspořádáno. V Nyklově pozůstalosti se nachází celá řada memorabilií z této cesty, například jízdenky ze Singapuru, Hongkongu, letáky, obrázky. Ve fondu Bohuslava Duška v Archivu Národního muzea jsou uloženy i pohlednice, které mu Nykl zaslal ze Singapuru a po svém příjezdu do Japonska. Archiv Národního muzea, Fond Bohuslav Dušek, kt. 2.

4. Instalace první dopravní značky v Japonsku za přítomnosti Karla Jana Hory (třetí zprava) a A. R. Nykla (první zprava), 20. prosince 1912

1909.[59] V dubnu roku 1911 doplul do Japonska a pobyt v něm se protáhl na následujících pět let. Vystřídal několik zaměstnání, od tajemnické práce přes pozici učitele až po založení a revidování prvního motoristického časopisu v dějinách Japonska – Jidosha (automobil). Společně s Horou vytvořil i první dopravní značení v japonských dějinách[60] a napsal zde i svou první knihu, vůbec první motoristický průvodce po Japonsku.[61] Po vypuknutí první světové války se Nykl pustil též do osvětové činnosti ve prospěch samostatného

59 ANpM, Nykl, KPO, Karel Jan Hora, 7. listopadu 1908, 8. února 1909. Poprvé mu Nykl psal 27. června 1908. V Nyklově pozůstalosti se kromě Horovy sbírky japonských map nachází i originál rukopisu Horova překladu Zápisky Mnicha Renina. K postavě Karla Jana Hory viz Winkelhöferová, Vlasta. První český japanolog a zdatný obchodník Karel Jan Hora. *Krajané ve starém Orientu. Soubor studií*. Ed. Ľubica Obuchová. Praha, 2008, 100–115.

60 *Jidosha* I/2 (1913), 9–10.

61 Nykl, A. R. *Nippon Automobile Club Year Book and Guide for Motorists in Japan*. Yokohama, 1914. Kniha je ve dvou exemplářích součástí osobní pozůstalosti. Na základě dvou knih odeslané korespondence je možné mapovat i její vznik.

českého státu.[62] Uspořádal několik přednášek a v Japonsku vydával i články a komentáře k české problematice.[63]

Na jaře roku 1916 se rozhodl vydat do Spojených států amerických. Za důvody své cesty v pamětech označuje zhoršené podmínky v Japonsku a snahu prospět české věci.[64] Z dopisů a deníků je patrné, že byl Japonskem i Japonci už velmi unaven.[65] Druhým a neméně podstatným důvodem cesty bylo i Nyklovo přání získat americké občanství. Rakouského se zřekl a v době změněných podmínek za první světové války pozbyl platnosti jeho *Declaration of Intention* a on nechtěl být považován za Rakušana.[66] V důsledku toho Nykl neměl žádnou státní příslušnost. Zjišťoval tehdy, zda by nešel proces z nutných šesti let rezidence nějak urychlit, dostal však vždy zamítavá stanoviska. Krátce po svém příjezdu do USA se zapojil do kampaně za znovuzvolení prezidenta Woodrowa Wilsona. Pracoval jako tajemník Enrique St. Vráze (1860–1932) v českém oddělení demokratického výboru pro znovuzvolení prezidenta Wilsona, který fungoval od srpna do listopadu roku 1916.[67]

Jedním z důvodů opuštění Japonska byla i touha po univerzitních studiích. Nykl se minimálně na dvou místech – na Stanfordově a Chicagské univerzitě – dotazoval na podmínky ke studiu a možnosti přijetí.[68] Myšlenka univerzitních studií v něm zrála již dlouho.[69] Již dříve se dotazoval profesora, významného britského orientalisty D. S. Margolioutha (1858–1940), na možnost studií orientalistiky v Oxfordu ve Velké Británii.[70] Válka však možnost přesunu a studií

---

62 Texty přednášek jsou dochovány v pozůstalosti. ANpM, Nykl, 32.2, Slavs vs. Teutons. Přednáška přednesená v březnu 1915. Dopsáno Nyklem: *„Long before Prof. Masaryk ever spoke. The only Bohemian in Japan who dared to stand up for his country.“*; ANpM, Nykl, 12.8, History of the Slavs, a ve dvou Knihách japonské korespondence 15.4 a 15.5. Podrobněji viz úvodní studie v připravované knize Poznámky k revoluční akci v Chicagu.

63 Ve svých deníkových záznamech uvádí, že byl jediným z české komunity v Japonsku, který se aktivně vyjadřoval k „české věci“. ANpM, Nykl, Deníky, 1915, 1916. Nykl, A. R. *Věčné Japonsko*. Praha, 1939, 354–355.

64 Nykl, A. R. *Padesát let cest jazykozpytce a filosofa*. Praha, 2016, 523–527.

65 Je možné to chronologicky sledovat ve druhé Knize japonské korespondence, denících z druhé poloviny roku 1915 a první poloviny roku 1916.

66 V celé Nyklově autobiografii lze sledovat jeho pohled na naprostou bezvýznamnost státní příslušnosti během prvních cest od roku 1903 do roku 1916. Neexistuje jediný doklad k rozporování Nyklova tvrzení, že pro cesty od roku 1905 nedisponoval žádným cestovním pasem. K otázce jeho *Declaration of Intention* a amerického občanství viz ANpM, Nykl, 15.5, KJK II, f. 63, dopis asi Josephu Solchovi ze dne 16. března. Neplatnost dokumentů mu potvrdil americký vyslanec v Japonsku. *Declaration of Intention* podepsal dne 26. 9. 1906, ANpM, 15.4. KJK I, f. 240.

67 Této otázce se podrobně věnuje edice Nyklových autobiografických Poznámek k revoluční akci v Chicagu. Tam i bližší bibliografie.

68 ANpM, Nykl, 15.4, KJK I, f. 244 Stanford, f. 245 University of Chicago, oboje datovatelné dne 30. září 1915.

69 Např. dne 15. 2. 1916 napsal v jednom z dopisů krajanu Bartlovi, že se pokusí v Americe získat titul doktora filosofie. ANpM, Nykl, 15.5, KJK II, f. 57.

70 ANpM, Nykl, 15.4, KJK I, f. 4, 26. ledna 1914. D. S. Margouliouth (1858–1940) byl profesorem arabštiny na Oxfordu v letech 1889 až 1937.

ve Velké Británii znemožnila. Okolnosti svých zdánlivých rychlostudií popsal v epilogu ke svým poznámkám nebo je lze sledovat v deníkových záznamech. Orientální studia tehdy na Chicagské univerzitě ještě vlastně neexistovala, arabštinu okrajově vyučoval Martin Sprengling (1877–1959), jenž usoudil, že Nykl umí víc, než je třeba.[71] Ostatní pedagogové v jiných specializacích rovněž. Japonská studia byla tehdy snad ještě více marginální než orientalistika, i tak se Nykl pravidelně stýkal s profesorem Frederickem Starrem (1958–1933), tehdy největší chicagskou autoritou na studium Japonska, s nímž se již dříve seznámil v Tokiu.[72]

Lze i věřit Nyklově tvrzení o ekonomické vhodnosti studií románských jazyků, které prezentoval ve své autobiografii. Lépe to však vyjdařuje termín získání diplomů v tomto oboru, protože Nykl jazyky již ovládal, pouze potřeboval splnit nutné formality.[73] Zde se spřátelil s Karlem Pietschem (1860–1930) a Williamem A. Nitzem (1876–1957),[74] dvěma významnými romanisty, a svá bakalářská studia dokončil v roce 1918. Na studia si vydělával úřednickou prací u dobytkářské společnosti Armour na proslavených chicagských jatkách a později vyučoval, během magisterského studia, španělštině na Chicagské univerzitě.

V roce 1919 obhájil na Univerzitě v Chicagu magisterskou práci *Transcription and Commentary upon some Aljamiado texts* (Transkripce a komentář některých Aljamiadských textů).[75] Magisterský diplom získal 4. června 1919.[76] Následující rok strávil v malém městečku Grinnell ve státě Iowa, kde na zdejší koleji poprvé pracoval jako učitel francouzštiny a šetřil na doktorská studia. Ta zahájil znovu na Chicagské univerzitě v roce 1920 a disertační práci pod názvem *Rrekontamiento del rrey Ališandere: An Aljamiado Text with Introduction and notes* (Příběh krále Alaxandra: Aljamiado text s úvodem a poznámkami)

---

71 ANpM, Nykl, KPO, Sprengling, 1917. Arabista-filolog Martin Sprengling (1877–1959) působil jako profesor arabštiny na University of Chicago a později v tamním Orientálním ústavu po jeho založení.

72 Jejich vzájemný vztah je možné sledovat v korespondenci. ANpM, Nykl, KPO, Starr; University of Chicago Library, Frederick Starr Papers, Box 4 až 5. (Starrova korespondence není zpracována podle jmenných autorit, ale chronologicky.) Frederick Starr (1858–1933) byl profesorem antropologie na University of Chicago mezi lety 1891 a 1922.

73 V osobní pozůstalosti je celá řada Nyklových studijních materiálů z této doby. Převážně se týkají románských literatur a lingvistiky.

74 Karl Pietsch (1860–1930) byl od roku 1910 do roku 1925 profesorem románské filologie na University of Chicago. William A. Nitze (1876–1957) působil na University of Chicago jako vedoucí románského oddělení od roku 1901 do roku 1941. Nitze je rovněž podepsán na Nyklově doktorském diplomu.

75 Nykl, A. R. *Transcription and Commentary upon some Aljamiado texts: A dissertation submitted to the faculty of the graduate school of arts and literature in candidacy for the decree of Master of Arts (Department of Romance)*. Chicago: University of Chicago, 1919. 96 stran strojopisu. Exemplář se nachází v Nyklově osobní pozůstalosti.

76 ANpM, Nykl, 131, Originál magisterského diplomu.

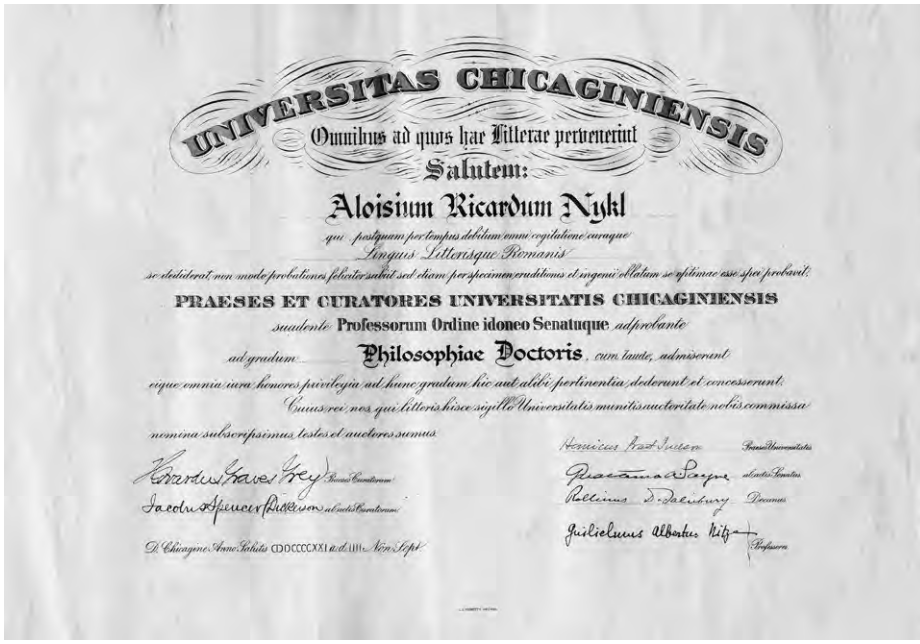
UNIVERSITAS CHICAGINIENSIS
Omnibus ad quos hae Litterae pervenerint
Salutem:
Aloisium Ricardum Nykl
qui postquam per tempus debitum omni cogitatione curaque
Linguis Litterisque Romanis
se dediderat non modo probationes feliciter subiit sed etiam per specimen eruditionis et ingenii oblatum se optimae esse spei probavit:
PRAESES ET CURATORES UNIVERSITATIS CHICAGINIENSIS
suadente Professorum Ordine idoneo Senatuque adprobante
ad gradum Philosophiae Doctoris cum laude admiserunt
eique omnia iura honores privilegia ad hunc gradum hic aut alibi pertinentia dederunt et concesserunt.
Cuius rei nos qui litteris hisce sigillo Universitatis munitis auctoritate nobis commissa
nomina subscripsimus testes et auctores sumus.
Henricus Rat Julius Praeses Universitatis
Gulielmus Albertus Nitze Professor
Decanus
Praeses Curatorum
Curatores
Dabantur Chicagine Anno Salutis CMDCCCXXI a.d. VII. Non. Sept.

5. Doktorský diplom A. R. Nykla, 1921

po ročním studiu obhájil.[77] Doktorský diplom mu byl s datem 4. září 1921 udělen v jazycích a literaturách románských.[78]

Nástupem na doktorské studium, při němž na Chicagské univerzitě znovu vyučoval, Nykl vstoupil do nové etapy svého života – akademické dráhy v Americe. Po absolvování doktorátu získal místo na Northwesternské univerzitě v Evanstonu severně od Chicaga a o jeho úspěchu se zmínily i největší českoamerické noviny Svornost.[79] Je příznačné, že Nykl i přestože nikdy arabštinu nevystudoval a ani na univerzitě ji nikdy nestudoval, dosáhl největších vědeckých úspěchů právě na poli arabské literatury. Na Northwesternské univerzitě učil většinou španělštinu, někdy i další románské jazyky

77 Nykl, A. R. *Rrekontamiento del rrey Ališandere: An aljamiado text with introduction and notes. A dissertation submitted to the faculty of the graduate school of arts and literature in candidacy for the degree of doctor of Philosophy.* Chicago: University of Chicago, 1921, 217 s., k dispozici http://storage.lib.uchicago.edu/pres/2006/pres2006-1193.pdf [poslední přístup 5. června 2015]; shrnutí viz Nykl, A. R. El Rrekontamiento del rrey Ališandere: An Aljamiado text with introduction, study of language, notes, explanation of proper names, and glossary. *The University of Chicago Abstract of Thesis – Humanistic Series* II. Chicago, 1926, 347–352. Disertace později vyšla v *Revue Hispanique* LXXVII (1929), 409–611. A. R. Nykl dostal k dispozici 200 svázaných výtisků, které rozšířil mezi odbornou veřejnost.

78 ANpM, Nykl, 131, Originál doktorského diplomu.

79 *Svornost*, 15. srpna 1921.

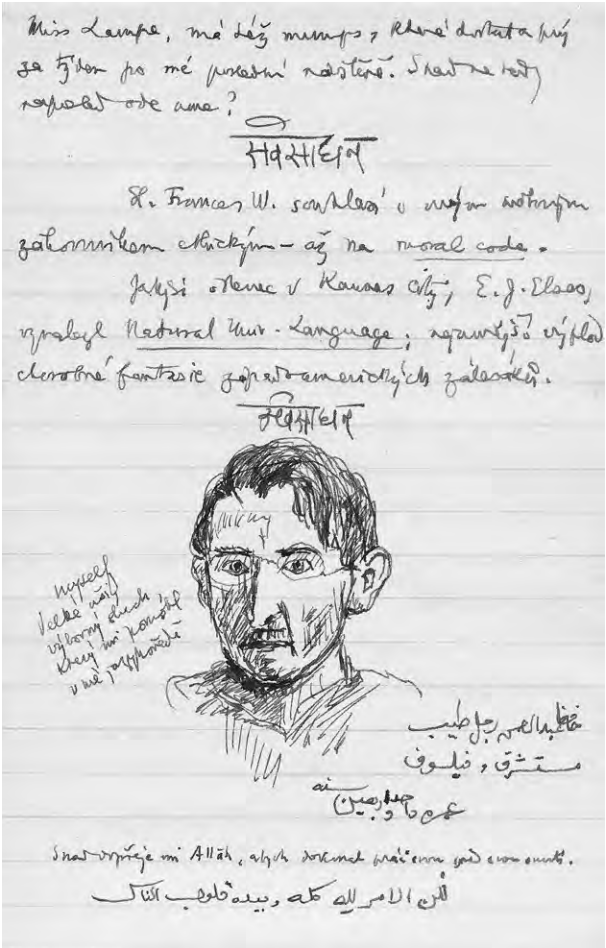

6. Autoportrét A. R. Nykla, březen 1927

a výjimečně i arabsko-andaluskou literaturu a vypracoval i první hrubou verzi překladu Ibn Ḥazmova Holubiččina náhrdelníku.[80]

V roce 1922 konečně získal, po šesti letech nepřetržitého pobytu, americké občanství a s tím i pas a mohl se vydat na cestu do rodné země.[81] Návštěvu spojil s účastí na vědeckém kongresu[82] a během tohoto evropského pobytu se poprvé podíval do Španělska, na místa spojená s literáty a muslimskými

80 Seznamy přednášek Northwestern University nebo Nyklovy učitelské zápisníky. ANpM, Nykl, 73.1, Rukopis The Dove's Neck-ring.

81 National Archives and Records Administration (NARA); Washington, D.C.; Index to Naturalization Petitions for the United States District and Circuit Courts, Northern District of Illinois and Immigration and Naturalization Service District 9, 1840–1950 (M1285); Microfilm Serial: M1285; Microfilm Roll: 128. Nyklův první cestovní pas z roku 1922 je součástí osobní pozůstalosti.

82 ANpM, Nykl, 13.12.

učenci, o nichž dosud jenom četl, i do mnoha dalších zemí včetně krátké návštěvy Československa. Letní cesty se staly ve dvacátých letech jakousi tradicí a Nykl jezdil buď do Mexika na letní školu, výzkumné pobyty, nebo cestoval po Spojených státech, např. roku 1927 na západ USA.[83]

V roce 1924–25 si vybral studijní volno, které strávil s přestávkami v Mexiku u české rodiny Sudkových.[84] Na podzim roku 1925 po vzájemné dohodě rozvázal poměr s Northwesternskou univerzitou. Jako odchodné získal roční plat na akademický rok 1925–1926[85] a v únoru 1926 se vydal znovu k Sudkovým,[86] u nichž dokončil překlad Koránu a Poznámky k revoluční akci v Chicagu.

Právě díky překladu Koránu se dostal i do trvalého styku s českým vědeckým prostředím, jemuž byl dosud znám jen velmi zběžně. V roce 1924 vznikl plán na vydání Koránu v edici Knihy východní řízené indologem Vincencem Lesným.[87] Plán, který se nikdy neuskutečnil, přestože Lesný měl u sebe hotový překlad šest let (1928–1934).[88] Tehdy Nykl začal pracovat i na překladu Ibn Ḥazmova Holubiččina náhrdelníku a autorovi věnoval též jeden článek.[89] První, jímž opustil vody románských literatur či obecné jazykovědy a literární vědy. V roce 1926 získal místo na Marquette University v Milwaukee, kde působil nepřetržitě až do roku 1929.[90] V roce 1928 se na několik týdnů objevil i v Československu v souvislosti s cestou na orientalistický kongres do Oxfordu.[91] V roce 1929 Nykl s přispěním svého přítele Martina Sprenglinga získal místo výzkumného stipendisty na Orientálním ústavu Chicagské univerzity.[92]

V letech 1929 až 1932 se tak mohl vydat na svou „cestu za treubadúry", jak ji nazýval, a vydat své stěžejní vědecké práce.[93] Během těchto tří let procestoval Španělsko, celou severní Afriku, východní Středomoří, západní Evropu či Balkán. Roku 1931 vydal v Paříži v prestižním nakladatelství Paula Geuthnera překlad Ibn Ḥazmova Holubiččina náhrdelníku a v roku Chicagu 1932 edici

---

83 Napsal o tom i cestopis Na Západ vydaný roku 1927 ve Svornosti. K této i mexickým cestám jsou v pozůstalosti *scrapbooky*. ANpM, Nykl, 18.1, letní škola v Mexiku (1924); 18.2, Cestovní kniha Mexiko (1923–1925); 32.1, Cestovní kniha Západ USA (1927).

84 ANpM, Nykl, 19.2, Česká kolonie v Mexiku (Obsahuje rukopisný i strojopisný text článku, doprovodný materiál, stovky fotografií a několik Nyklových kreseb.) Nykl, Alois Richard – Sudek, Rudolf. Česká kolonie v Mexiku. *Amerikán Národní kalendář* IL (1926), 298–311.

85 ANpM, Nykl, KPI, Northwestern University – Nyklovo propuštění (1925).

86 ANpM, Nykl, Deníky, 1926, 2. února 1926.

87 ANpM, Nykl, KPO, Lesný, A. R. Nykl Vincenci Lesnému, 12. 1. 1926, průklepová kopie.

88 ANpM, Nykl, Deníky, 1936, 25. dubna 1936.

89 Viz předmluva k Nyklově překladu Ibn Ḥazma. Nykl, A. R. Ibn Ḥazm's Treatise on Ethics. *American Journal of Semitic Languages* XL, 1923, 30–36.

90 Archives of the Marquette University, Univ, A – 12.1, Series 2, Box 3, Nykl, Alois R. Faculty record.

91 ANpM, Nykl, Deníky, 1928. ANpM, Nykl, 12.1, *scrapbook* z této cesty.

92 ANpM, Nykl, KPI, Oriental Fellowship, dopisy a doklady z roku 1929.

93 K těmto cestám viz Ženka, Josef. Orientalist at work: Scrap books and diaries of A. R. Nykl and his troubadour's travel (1929–1932). *Annals of the Náprstek Museum* 38 (2017), v tisku.

prvního dílu Knihy květu (*Kitāb al-zahra*). Seznámil se osobně téměř s každým, kdo v orientalistice něco znamenal, včetně věhlasných šejchů v Maroku (ʿAbd al-Ḥajj al-Kittānī) či Tunisku (Ḥasan Ḥusnī ʿAbd al-Wahhāb).[94] Další výzkum mu překazilo až náhlé přerušení jeho stipendia v roce 1932. Nykl se kvůli tomu navždy rozešel se Sprenglingem.[95] Nicméně ani to o dvacet let později nezabránilo tomu, aby knihovně Orientálního ústavu Chicagské univerzity a univerzitní knihovně věnoval podstatnou část svých knih.[96]

V roce 1932 využil nabídky legendárního španělského arabisty Miguela Asína (1871–1944), aby se podílel na práci nově založené Escuely de Estudios Árabes v Madridu.[97] Nyklovým úkolem bylo připravit k edici básnickou sbírku Ibn Quzmāna, kterou Asín zamýšlel započít vydavatelskou činnost „školy".[98] Nyklova kniha na jaře roku 1933 vyšla a v průběhu jejích příprav španělská arabistika přijala na Nyklův popud a návrh jím připravený nový přepis arabských slov. V této souvislosti stojí za zmínku, že Nykl je ve Španělsku považován za jednoho z otců-zakladatelů moderních vědeckých orientalistických institucí.[99]

Složitá životní situace v letech 1932–1934 vedla rovněž i k sepsání autobiografie a prvnímu z delších návratů do Československa, kde Nykl strávil tři čtvrtiny roku 1934 zakončené vytouženým vydáním překladu Koránu v říjnu téhož roku. Poté se rozhodl pokračovat ve svých vědeckých pracích na poli arabsko-andaluské literatury a souvisejících témat. Ve Vatikánské knihovně prostudoval (*Ḏamm al-hawā*) či objevil (*Qiṣṣat Bajāḍ wa Rijāḍ*) několik arabských rukopisů, které v průběhu roku 1935 připravoval k vydání. Druhou polovinu toho roku strávil v Československu, psal další knihy a rozsáhlé novinové studie a články. Poté využil nového pozvání Miguela Asína a znovu se vydal do Španělska. Nejprve studoval arabské rukopisy v knihovně kláštera San Lorenzo de El Escorial a později přednášel v Granadě.[100]

Zde se mu také podařil výjimečný vědecký úspěch, kdy rozluštil všechny „nerozluštitelné" arabské nápisy v Alhambře a opravil předchozí. Tato jeho práce je dosud vysoce hodnocena a pokládána i po více než sedmdesáti letech

---

94 K setkání s prvním z nich viz Ženka, Josef. A. R. Nykl a jeho cesty do Maroka (1929–1940). *Bulletin Společnosti česko-arabské*, zvláštní číslo (2014), 12–19.

95 Viz deníky z let 1932 a 1933 a dopisy z roku 1932 a 1933 adresované a obdržené od Martina Sprenglinga. ANpM, Nykl, KPO, Sprengling.

96 Ženka, Josef. Alois Richard Nykl and the Náprstek Museum. *Annals of the Náprstek Museum* 35/2 (2014), 75.

97 Biblioteca Tomás Navarro Tomás, Epistolario Miguel Asín, A. R. Nykl Miguelu Asínovi, 24. 10. 1932. ANpM, Nykl, KPO, Asín, Miguel Asín A. R. Nyklovi, 17. 10. 1932.

98 Blíže viz Ženka, Josef. Ibn Quzmān between Ribera, Nykl and Asīn and newly created Escuela de Estudios Árabes of Madrid (1932–1933). *Annals of the Náprstek Museum* 37/2 (2016), 33–48.

99 Marin, Manuela. Dos calas en la visión sobre al-Ándalus del orientalismo Europeo: A propósito de I. Goldziher y A. R. Nykl. In *Al-Andalus/España. Historiografías en Contraste, siglos XVII-XXI.* Estudios reunidos y presentados por Manuela Marín. Madrid, 2009, 208.

100 Podrobněji i s bibliografií v kapitole týkající se geneze autobiografie.

7. A. R. Nykl s milwaukeeským lékařem Haroldem Dvořákem před restaurací U Bumbrlíčka v Praze na Národní třídě, červenec 1935

za bezchybnou.[101] Ve Španělsku však Nykl zažil chaotickou situaci způsobenou rozkladem republikánské vlády a na jaře téhož roku 1936 se přes Francii a Nizozemsko vrátil do Československa.[102] Ve Španělsku zanechal i hotový rukopis edice a překladu jedné své knihy (*Qiṣṣat Bajāḍ wa Rijāḍ*), která však z důvodu občanské války nevyšla.[103] Svého vydání se dočkala až v roce 1941 za

101 Viz například Brazales, Juan Castilla. Las inscripciones árabes de la Alhambra. In *Corpus epigráfico de la Alhambra: Palacio de Comares.* Granada, 2007, 22: *„El profesor norteamericano A. R. Nykl, consumado políglota de origen checo, pasaría a la historia de las inscripciones granadinas como figura clave de su estudio. Para empezar, debe decirse en su favor que llevó a cabo correcciones de los textos trabajando in situ en los palacios nazaríes, pues residió durante algún tiempo en Granada, en los años de la Guerra Civil, trabajando en concreto en la Escuela de Estudios Árabes. Pero el valor de su trabajo no sólo reside en sus correcciones, acertadísimas en la mayoría de los casos, sino en las nuevas inscripciones que descubrió; tal fue el caso, por ejemplo, de la azora LXVII de la Torre de Comares. Su trabajo, muy breve, se reduce a veinte valiosísimas páginas.“*

102 Nykl o tom později napsal črtu. ANpM, Nykl, 133.27, The Spanish Tragedy.

103 Práce měla původně vyjít v časopisu al-Andalus, jehož vydávání však bylo mezi lety 1936 až 1939 z důvodu občanské války přerušeno.

finanční podpory Hispanic Society of America a jejího zakladatele a Nyklova mecenáše Archera Miltona Huntingtona (1870–1955).[104]

Ve zbylé části roku 1936 a první polovině roku 1937 podnikl několik cest po Evropě. V průběhu roku 1937 se vydal do Spojených států na přednáškové turné, a aby si našel stálé zaměstnání na některé z tamních univerzit. To se mu nepodařilo, a tak se na podzim roku 1937 vrátil do Československa, kde připravil k vydání první díl svých pamětí, druhé vydání Koránu a knihu Věčné Japonsko. V Československu pobýval vždy střídavě v Praze nebo u příbuzných v Karlových Varech. V září 1938 se krátce před mobilizací rozhodl odjet na léčení do italského Merana, nechal poslat své věci do Náprstkova muzea do depozitu a posledním vlakem směřujícím do Německa se 23. září 1938 vydal do Itálie. Již nikdy se do své rodné vlasti nevrátil.[105]

Z léčení v Itálii se přes Švýcarsko dostal do Paříže, kde v zimě a na jaře roku 1939 krátce vyučoval. Poté odjel po moři do Portugalska, v němž ve druhé polovině roku 1939 rozluštil celou řadu arabských nápisů. Své výsledky zveřejnil o několik let později, kdy popsal i velmi stručné děje těchto událostí.[106] Už tehdy mu ale Miguel Asín a Ángel González Palencia nabídli místo na Escuele de Estudios Árabes v Granadě. Nykl zde měl v letním semestru roku 1940 vyučovat arabsko-andaluskou literaturu. Nestor španělské arabistiky, Miguel Cruz Hernández (n. 1920) je dodnes žijícím studentem, který Nyklovy přednášky navštěvoval.[107] Během své práce v Granadě, kterou si navždy zamiloval, připravoval další vědecké práce. Navštívil území španělského protektorátu v Maroku a nesmazatelně se zapsal do dějin španělské arabistiky.

Po skončení své smlouvy se rozhodl přes Portugalsko vydat do USA. Důvody cesty nejsou příliš jasné, záznamy z té doby se nedochovaly. Zdá se, že Nyklův přítel George Sarton (1884–1956) ho doporučil na Harvardově

---

104 *Historia de los amores de Bayāḍ y Riyāḍ: Una Chantefable oriental en estilo persa (Vat. Ar. 368)*. New York, 1941. Syracuse University Libraries, Special Collections Research Center, Anna Hyatt Huntington Papers, Box 49, A. R. Nykl, Archer Milton Huntington A. R. Nyklovi, 4. ledna 1941. Note of Miss Perkins to A. M. Huntington, 27. listopadu, 1940.

105 K Nyklovým osudům v letech 1937 a 1938 s příslušnou bibliografií viz Ženka, Josef. Alois Richard Nykl and the Náprstek Museum. *Annals of the Náprstek Museum* 35/2 (2014), 60–63. Rovněž i článek Nykl, A. R. Eduard Beneš on Munich days. *Slovakia* VII/3–4 (September–December 1957), 35–57. Chtěl bych poděkovat Danielu Nečasovi, archiváři University of Minnesota, za vyhledání a zaslání vytištěné verze této studie. V Nyklově fondu se nachází pouze jedna její strojopisná kopie.

106 Nykl, Alois. Inscrições árabes existentes no Museo Arquelógico de Carmo. *Trabalhos da Associacao dos Arquelogos Portuguesese* V, 1941, 7–8; Ibidem. Inscrições árabes do Museu do Dr. José Leite de Vasconcelos. *Ethnos* VII, 1942; Ibidem. Arabic Inscriptions in Portugal. *Ars Islamica* XI–XII, 1946, 167–183. K hodnotě této práce viz Barceló, Carmen – Labarta, Ana. Inscripciones árabes portuguesas: situación actual. *Al-Qantara: Revista de Estudios Árabes* 8/1 (1987), 395–420.

107 Cruz Hernández, Miguel. 75 años de la Escuela de Estudios Árabes. *Diario Ideal*, 31. října 2007; Álvarez De Morales, Camilo – Orihuela Uzal, Antonio. *La Casa del Chapiz*. Granada, 2013, 75.

univerzitě. Zmiňuje se o tom ve své korespondenci.[108] Kromě pozice na Harvardu, kde byl Nykl oficiálně zaměstnaný v letech 1941 až 1944 a vyučoval portugalštinu a japonštinu, získal v USA obdiv Archera Miltona Huntingtona, vzdělaného dědice jednoho z budovatelů amerických transkontinentálních železnic.[109]

Byl to právě Huntington, který umožnil vydání všech Nyklových prací ve čtyřicátých letech, včetně stěžejní shrnující monografie *Hispano-Arabic Poetry*, kterou v roce 1946 Nykl vydal na Huntingtonovy osobní náklady.[110] Nykl si Huntingtona, který sám přeložil Cida, velmi vážil. Vyjádřil to například ve sborníku k Huntingtonovým osmdesátým narozeninám.[111] Ten zase vysoce oceňoval jeho práci na poli románských a arabských literatur. Pokud na Nyklovy projekty neměla peníze Hispanic Society of America, kde byl Huntington předsedou správní rady a zakladatelem, Huntington vždy věci zafinancoval přímo ze svých osobních prostředků. Nykl ho nepravidelně navštěvoval a v denících ho označoval za svého ochránce a patrona. Když Huntington v roce 1955 zemřel, Nykl mu s podporou jeho vdovy a významné sochařky Anny Hyatt Huntington (1876–1973) vydal již v roce 1956 vzpomínkovou knihu.[112]

Během čtyřicátých let Nykl kromě výuky na Harvardu navštívil dvakrát Mexiko, kde přednášel o arabsko-andaluské literatuře,[113] a koncem dekády podnikl delší cestu do Kanady.[114] Ve druhé polovině čtyřicátých let financoval své výdaje především z knižních a vědeckých projektů. Na zakázku tehdy přeložil pro Fritze Jewetta (1896–1956),[115] jednoho z mecenášů Harvardovy

---

108 Glick, Thomas F. *George Sarton i la historia de la ciencia a Espanya*. Barcelona, 1990; Houghton Library, Harvard College Library, Harvard University, George Sarton additional papers, 1901–1956, no. 1093, Nykl, A. R. Nykl Georgi Sartonovi, 7. července 1941; Biblioteca Tomás Navarro Tomás, Epistolario Miguel Asín, Caja 4, S 379, George Sarton Miguelu Asínovi, 27. ledna 1941.

109 Viz např. Syracuse University, Anna Hyatt Huntington Papers, Box 49, A. R. Nykl, Archer Milton Huntington A. R. Nyklovi, 15. září 1944. Huntingtonova biografie viz Codding, Mitchell. Archer Milton Huntington, Champion of Spain in the United States. In *Spain in America: The Origins of Hispanism in the United States*. Ed. Richard L. Kagan. Urbana – Chicago, 2002, 142–170.

110 Syracuse University, Anna Hyatt Huntington Papers, Box 49, A. R. Nykl, Archer Milton Huntington A. R. Nyklovi, 25. dubna 1946, 23. listopadu 1946, 27. listopadu 1946, 17. ledna 1947, 29. ledna 1947, 27. března 1947. A. R. Nykl A. M. Huntingtonovi, 12. ledna 1947.

111 Biblioteca Nacional de España, Archivos Personales, Jorge Guillén, JG/71/25, A. R. Nykl Jorge Guillénovi, 31. března 1950, 23. června 1950.

112 Nykl, A. R. *Archer Milton Huntington (10 march, 1870 – 11 December, 1955): In memoriam.* Bethel, 1956. Genezi knihy lze sledovat v korespondenci: ANpM, Nykl, KPO, Huntington, Anna Hyatt. Celý vztah pak v korespondenci mezi Huntingtonem a Nyklem ANpM, Nykl, Korespondence, Huntington, Archer Milton. Syracuse University, Anna Hyatt Huntington Papers, Box 49, A. R. Nykl.

113 Rueda, Julio Jimenez. Un raro libro sobre poesía hispanoárabe. *Revista de Revistas*, 17. prosince 1950.

114 ANpM, Nykl, KPO, Bohumír Lifka, 1948.

115 Jde o George Fredericka Jewetta (1896–1956), jehož otec James Richard Jewett (1862–1943) v době svého působení jako profesor arabštiny na Harvardově univerzitě vydal překládaný rukopis.

univerzity, jedno arabské dílo,[116] a Huntington mu poslal několik šeků. Zároveň pracoval na Harvardově univerzitě i v tzv. Jewettově místnosti na dalších vědeckých pracích. Rovněž pracoval na zakázku na dalších projektech, např. překládal arabské texty týkající se Noemovy archy pro Francise Lee Utleye (1907–1974) nebo pomáhal s překlady arabské poezie jistému právníku McGillovi. Své dny v Cambridge, kde Harvardova univerzita sídlí, ukončil v roce 1951, kdy odjel do Mexika. Tam mínil u svých dávných přátel Růženy a Rudolfa Sudkových dokončit své paměti a asi i strávit poslední roky života.

Z neznámých příčin však oslepl na jedno oko a na druhé začal špatně vidět a zlomený, s minimem prostředků se vrátil do USA. Zde v péči specialistů, které mu doporučil jeho přítel, lékař z Milwaukee Harold J. Dvořák (1902–1981), se pokusil zachránit zbytky svého zraku. Sám ve svých denících hodnotil roky 1951 až 1956 jako peklo, nejhorší období ve svém životě. S fungujícím jedním okem přijal místo v projektu na Wisconsinské univerzitě v Madisonu,[117] kde připravil slovník arabských slov ve staré kastilštině[118] a pracoval i na dalším vědeckém projektu, arabské edici knihy Ibn Abī Ridžāla.[119] Z deníků z let 1953 až 1955 je patrné, že Madison mu k srdci příliš nepřirostl. Nedostatek prostředků, sanovaných někdy Huntingtonem, ho však donutil ve městě zůstat až do roku 1955. Tehdy získal učitelskou penzi a profesor arabštiny, nástupce Nyklova přítele Williama Thomsona, H. A. R. Gibb (1895–1971) z Harvardovy univerzity ho zaměstnal na jednom vědeckém projektu, překladu knihy *Qawānīn al-Dawāwīn*.[120] S těmito prostředky Nykl vydržel až do roku 1956, kdy na částečný úvazek získal místo v knihovně Northwesternské univerzity, aby zde katalogizoval jednu z tamních sbírek. Zde Nykl žil až do své smrti 5. prosince 1958, kdy zemřel na rakovinu ledvin, s níž tři měsíce bojoval.[121]

---

116 Sibṭ. b. al-Jawzī. *Mir'āt al-Zamān, 8th part, translated from the Jewett Facsmile.* ANpM, Nykl, KPO, Thomson, A. R. Nykl Williamu Thomsonovi, 13. ledna 1956, průklepová kopie; ANpM, Nykl, KPO, H. A. R. Gibb, A. R. Nykl H. A. R. Gibbovi, 9. října 1956, průklepová kopie. Samotný překlad se nedochoval.

117 University of Wisconsin-Madison Archives and Records, A. R. Nykl, Personal Folder, *University of Wisconsin News*, 25. března 1952, zpráva o přijetí k práci na projektu na katedře španělského jazyka. Kopie v ANpM, Nykl, 49. Neuspořádáno.

118 Nykl, A. R. *Glosario preliminar de voces de origen árabe y persa en las traducciones hechas por orden del rey don Alfonso X el Sabio*. Madison, 1953. Strojopis uložený v tamní knihovně, který jsem měl možnost prostudovat v roce 2014.

119 Nykl, A. R. Libro Conplido en los Juizios de las Estrellas. *Speculum* XXIX/1 (1954), 85–99. V pozůstalosti jsou dochované veškeré poznámky k této práci. Jde o dodnes nepřekonanou studii arabské verze tohoto díla.

120 Hamilton Alexander Rosskeen Gibb (1895–1971), jedna z nejvýznamnějších světových orientalistických osobností té doby, byl nástupcem Nyklova přítele arabisty Williama Thomsona. Jejich spolupráce byla spíše sňatkem z rozumu.

121 Clerk of the Circuit Court Cook County Illinois Archives, 12 P 19154, Medical certificate of Death, Alois Richard Nykl.

Jeho dávný přítel Joseph W. Solch, s nímž Nykl prožil první roky v Americe, se o Nyklově smrti dozvěděl z nekrologu v Chicago Tribune v den, kdy měl proběhnout pohřeb. Společně s několika univerzitními profesory se pohřbu zúčastnil, jako jediný Nyklův osobní přítel. I když Nykl toužil zemřít v Čechách, nebylo mu to umožněno.[122] Nejprve z nedostatku prostředků, pak z politických důvodů a nakonec ze zdravotních. Vzhledem k tomu, že jeho pohřeb nezařizoval nikdo z komunity českých Američanů, nebyl pohřben na Českém národním hřbitově v Chicagu, ale na hřbitově Všech svatých v Des Plaines.[123]

Ve své poslední vůli odkázal svůj majetek a literární pozůstalost Náprstkovu muzeu, kde z těchto prostředků mělo vzniknout místo pro stipendistu-lingvistu, který by šel v jeho šlépějích. Sen, který se nikdy neuskutečnil. Nyklův bratr Jaroslav zajistil v šedesátých letech převoz části pozůstalosti z USA do Náprstkova muzea. Její část pokrývající roky 1938–1951, Nyklem zmíněná v poslední vůli a uložená u Taylora Starcka, jednoho z jeho přátel v Cambridge, z neznámých příčin do Československa nedorazila a zmizela. Přestože jsem po ní několik let pátral, je zřejmě navždy ztracena. Nyklův výjimečný život tak přežívá v jeho díle a fondu uloženém v Náprstkově muzeu. Zde je možné materiály studovat a zkoumat životní i odborné osudy jednoho z významných světových lingvistů a polyglotů.

---

122 V dopise Bohumíru Lifkovi z 24. listopadu 1952 o této své tužbě uvedl i báseň:
„Nechte mne zemřít tam
kde jsem se narodil,
nechť svitne slunka plam
v místech, kam nechodil:
v doubravách jedličných
a v polích pšeničných;
tam budu dobře spát,
až budou dudy hrát –
TAM BUDU DOBŘE SPÁT
AŽ BUDOU HRÁT!“
ANpM, Nykl, KO, Lifka, A. R. Nykl Bohumíru Lifkovi, 24. listopadu 1952.

123 Ženka, Josef. Alois Richard Nykl and the Náprstek Museum. *Annals of the Náprstek Museum* 35/2 (2014), 71–73.

A. R. NYKL – POLYGLOT

Charakteristickým rysem A. R. Nykla byly jeho jazykové znalosti. Pěstoval je již od studentských let na území Rakouska-Uherska a v průběhu svého života je nikdy prostřednictvím studia a cest nepřestal zdokonalovat. Ustavičně zvyšoval počet jazyků, jimiž byl schopný plynně hovořit a psát, i těch, jimiž pouze četl. Jejich počet nakonec dosáhl několika desítek a Nykl byl díky tomu v odborných kruzích proslaven. S každým přítelem či kolegou, s nímž si psal, korespondoval vždy v tom jazyce, ve kterém daný učenec hovořil, případně preferoval hovořit. V osobní pozůstalosti tak najdeme dopisy psané např. anglicky, španělsky, francouzsky, německy, italsky, portugalsky, arabsky, polsky, rusky, srbsky nebo i japonsky.

Studium jazyků a rozvoj tohoto talentu hrály určitou roli při přípravě pamětí. U českých méně, u anglických mnohem více. Nykl se snažil pochopit, kde se vzalo jeho nadání, jakým způsobem ho rozvíjel a jakých výsledků dosáhl. Jeho talent byl skutečně obrovský, jak například neopomenul konstatovat Edwin J. Webber v Nyklově nekrologu:

„Nadán výjimečným jazykovědným talentem, profesor Nykl ho nikdy nepřestával rozvíjet pomocí studia a cestování. Ti, kteří ho znali, by stěží rozporovali jeho tvrzení, že mluvil šestnácti a četl dvaceti osmi jazyky.“[124]

Nyklovy jazykové schopnosti vysoce hodnotili i další lidé, kteří ho osobně znali. Například Vlasta Vrázová (1902–1989) v knize o svém otci, cestovateli Enrique Stanko Vrázovi, která je zažila na vlastní oči při kampani za znovuzvolení prezidenta Wilsona i jako blízkého rodinného přítele.[125] Nepravidelně si jich všímali i v amerických novinách, většinou v souvislosti s nějakým kongresem či jazykovou zajímavostí, např. v Milwaukee Journal v souvislosti s Nyklovou návštěvou u českého Američana lékaře Harolda J. Dvořáka[126] nebo krátce před Nyklovou smrtí v časopise Summer Northwestern.[127] Syn Harolda J. Dvořáka, profesor patologie na Harvardově univerzitě Harold F. Dvorak si právě v této souvislosti na Nykla pamatuje z mládí, když ve čtyřicátých

124 Webber, Edwin J. Alois Richard Nykl (1885–1958). *Hispanic Review* 28/1 (1960), 96–98.

125 Nykl byl s E. St. Vrázem ve styku od roku 1907, přáteli se stali roku 1916 a zůstali jimi natrvalo. Nykl byl až do své smrti důvěrným přítelem jeho dcery Vlasty (Adele) Vrázové a rovněž si psal i s Vlastou Vrázovou starší.

126 *Milwaukee Journal*, 21. srpna 1941.

127 *Summer Northwestern* 37/4 (12. července 1957).

a padesátých letech Nykl býval v Milwaukee častým hostem v domě jeho rodičů. „Pamatuji si ho jako brilantního lingvistu. Můj otec byl rovněž jazykovědec, který uměl nějakých šest jazyků, z nichž několik plynně.“[128] Z hlediska Nyklova života však není podstatný počet jazyků, jimiž hovořil, ale skutečnost, jakým způsobem se je učil, jakým způsobem cizí jazyky chápal, jak je vnímal ve vzájemném kontextu a proč je studoval. I to je jeden z ústředních motivů jeho životopisných snah a děl. Ve své anglické autobiografii Nykl vzpomínal, jak mohl během svých studií na Č.S.O.A v klidném nočním tichu číst knihy nebo recitovat nahlas poezii. Zde také vznikala jeho touha po cestách při studiu učebnice zeměpisu, převážně vzdálených světů.[129] „O dvacet let později mě mé cesty zavedly do mnohých z těchto zemí a pokaždé jsem si vzpomínal na při, kterou jsem onehdy měl s Pechem,[130] že studium zeměpisu bez cestování je bezúčelné, jak praví čínské rčení: Jednou zemi vidět je lepší než stokrát slyšet. Čtení, opakování, memorování, cestování po světě, hovoření s lidmi bez jakéhokoliv výdělečného účelu. Zpívat a být šťastný, naučit se v každém momentu něco nového, klást otázky a nebát se být vysmíván či pokládán za blázna. Taková byla moje živelná metoda jak se nechat ovládnout vnitřní vibrací mnoha jazyků při hledání všeobecné harmonie. Bylo to hledání slávy nebo nesmrtelnosti? Možná, ale hlavním podvědomým důvodem bylo docílit porozumění bez užití hrubé síly.“[131]

Tato „vnitřní vibrace“ ho vedla ke vnímání souzvuku jazyků a jejich podobnostem. Jejich vzájemné vztahy ho přivedly ke studiu srovnávacích literatur, kdy si všiml podobností mezi andaluskou arabskou literaturou a jejími obdobami v provensálské a jiných literaturách. Jazyk pro něho byl hudbou, do které se stačilo zaposlouchat:

„Hudba a slovo nemají k sobě daleko – totéž, co od třináctého roku svého života jsem uplatňoval v jazykovědě a uplatňuji dosud, ač blbci mne všude chtějí umlátit a umlčet.“[132]

Nykl byl schopný rozpoznávat nejen jazyky mluvčích, ale i jejich přízvuky, často byl i schopný správně uvést oblast, odkud daný mluvčí pocházel. Vnímání melodičnosti jazyka pokládal například za základ studia Koránu a arabské literatury. Zdůrazňoval, že je třeba si uvědomovat recitační sílu, s jakou Muḥammad sděloval svou myšlenku. Kromě obrovského množství poezie, kterou náhodně skládal, najdeme i v jeho poznámkách, že klasický arabský

128 Dopis Harolda F. Dvoraka Josefu Ženkovi ze dne 29. srpna 2013.

129 ANpM, Nykl, 13.2, Horal, Loyza. *From Eternity to Eternity: The adventures of a Bohemian-born linguist*, 110.

130 Nyklův profesor zeměpisu na akademii Vladimír Pech.

131 ANpM, Nykl, 13.2, Horal, Loyza. *From Eternity to Eternity: The adventures of a Bohemian-born linguist*, 145 (Překlad Josefa Ženky.).

132 ANpM, Nykl, Deníky, 1934, 19. ledna 1934.

jazyk Koránu skutečně vnímal tímto melodickým a recitačním stylem: „Chodím dále Karlovým náměstím, pěji si verše Koránu a verše arabské.“[133]

Nykl nejen v tomto citátu, ale i jinde vystupuje, nebo se i sám stylizuje, do role novodobého trubadúra. Tato osobní zkušenost, často uváděná v předmluvách jeho děl, skutečně u některých jeho přátel a kolegů evokovala přirovnání jeho života a jazykových schopností k trubadúrům. Velmi trefně to vyjádřil první skutečný americký orientalista Duncan Black MacDonald (1863–1943) ve své recenzi na Nyklův anglický překlad Holubiččina náhrdelníku:

„Skutečný přínos leží v osobní zkušenosti doktora Nykla během jeho terénních výzkumů. Otázkou totiž vždy bylo, jak hudba východních hudebníků, kteří používali odlišné stupnice než na Západě a ladili své nástroje v disharmonii k západním hudebníkům, se mohla tak snadno přenést na západ bez toho, aby o tom existoval jediný záznam. Nyklova zkušenost ukazuje, že to možné bylo. Svým způsobem je trubadúrem, schopným veršovat a zpívat. O hudbě však neví nic a není schopen zaznamenat melodie, které zaslechne. Pouze je umí napodobit v písni… Nykl svým hlasem a sluchem vyškoleným v evropské hudbě převedl orientální melodie automaticky do těch, které jsou mu známé.

To neznamená, že ve vztahu k dějinám a jazyku není Nykl precizním učencem. Je a ukazuje to skrz naskrz ve své knize… je však i rozeným lingvistou a z tohoto úhlu pohledu mu mnoho z nás knihomolů bude závidět. Muž, který může mluvit a zpívat na své cestě z Baskicka do Tunisu, se těší velkým výsadám.“[134]

Právě tímto způsobem se Nykl dostal ve dvacátých letech k překládání andaluského literáta a učence Ibn Ḥazma a později se stal jedním z největších odborníků na tuto problematiku na světě. Své jazykové principy sděloval na stránkách svých edic a odborných knih a začal je rovněž formulovat do podoby kratších, o to však hutnějších studií. Nejprve se zamyslel nad otázkou stručnosti jazyka[135] a posléze ve studii o osobnosti polyglota kardinála Mezzofantiho, jenž ho celoživotně fascinoval, představil svůj systém stěžejních jazyků (*pivotal languages*) a myšlenku, která ho vedla ke studiu jazyků.[136]

---

133 ANpM, Nykl, Deníky, 1934, 5. května 1934.

134 MacDonald, Duncan Black. Review on The Dove's Neck-ring about love and lovers. *ISIS* 17/2 (1932), 430–431. Podobné vnímání arabského jazyka jako hudby zastával i při osobním rozhovoru se mnou v červnu 2015 profesor Dwight F. Reynolds, který se ve své odborné práci věnuje Nyklovým andaluským tématům, zároveň i arabské lidové hudbě.

135 Nykl, A. R. Brevity as a Criterion of Language. *The American Journal of Philology* XLIX/1 (1928), 57–73; Nykl, A. R. Additional Remarks on Brevity as a Criterion of Language. *The American Journal of Philology* XLIX/4 (1928), 378–383.

136 Nykl, A. R. How many languages did Mezzofanti know? *Czecho-Slovak Student Life* XIX/4 (february 1929), 6–12.

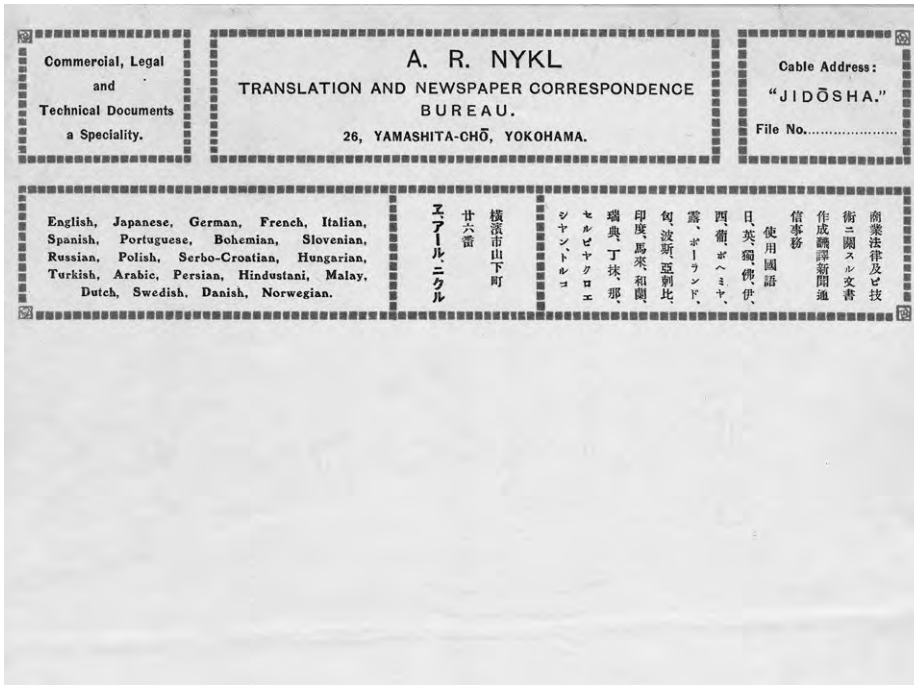

8. Hlavičkové papíry A. R. Nykla z doby jeho působení v Japonsku

Mezzofantimu se věnoval ve svém životě ještě několikrát. Kromě zmíněného článku v časopise českých a slovenských Američanů se k němu vyjádřil i v článku v Národních listech.[137] Před válkou, zřejmě v první polovině třicátých let vznikl i jeho text Lingvistův příběh, který není ničím jiným než rozvinutím předchozího článku o kardinálu Mezzofantim.[138] Velmi důkladně se k analýze své jazykové metody znovu vrátil na sklonku života. Nejprve na stránkách své anglické autobiografie, kde se snažil vysvětlit svůj vlastní jazykový rozvoj, a později v nedokončené knize *Linguistic Genius: The Theory of Inner Vibration in Speech and Literary Expression*. (Jazykový génius: Teorie vnitřní vibrace v mluveném a psaném vyjadřování).[139] Nedokončený rukopis knihy představuje v první řadě analýzu Nyklovy jazykové metody, jak ji chápal v kontextu dějin světového polyglotství. Deníky z konce padesátých let jsou plné různých analýz „teorie stěžejních jazyků", jazykových úvah a pojednání. Sám sebe tehdy označoval za největšího světového lingvistu své doby.

Právě zkušenost výjimečně jazykově nadaného Nykla může být zajímavá nejen z hlediska autobiografického, ale především lingvistického. Zde se však, i vzhledem ke své nespecializaci ve věcech lingvistických, omezím na Nyklovo retrospektivní chápání jeho jazykových schopností s ohledem na jeho životní osudy.

Na stránkách nevydané knihy totiž uceleně vyjádřil myšlenku, proč jazyky studoval a jakým způsobem se výsledky tohoto studia promítly do jeho životní práce:

„Má vlastní vnitřní touha ke studiu jazyků byla podobná [jako Mezzofantiho]: Přání docílit toho, co nazývám mírové dobytí světa a jeho prostřednictvím pomoci věci míru a přátelství mezi národy, nejprve na americkém kontinentu… a později napříč civilizovaným světem, v souladu s mou Univerzální etikou, vytištěnou nejprve ve World Unity v červnu 1928[140] a mnou přetisknutou se stručným komentářem v březnu 1956. Co se událo a stále děje, ukázalo, že lidstvo je stále velmi vzdáleno tomuto ideálu. Ve skutečnosti se řítí čím dál rychleji a usilovněji opačným směrem.

Nicméně abych prokázal, že jedinečná schopnost mluvit a správně napodobovat zvuky mnoha různých jazyků neznamená neschopnost vědecky studovat jejich stavbu, a co je mnohem důležitější, jejich vnitřní vibraci, napsal jsem od roku 1919 v angličtině, němčině, francouzštině, španělštině,

137 Nykl, A. R. O Jazykoznalství. *Národní listy*, 16. října 1932.
138 Nykl, A. R. *The Tale of a Linguist*. Strojopis v ANpM, Nykl, 4.10.
139 ANpM, Nykl, 23.14, Nykl, A. R. *Linguistic Genius: The Theory of Inner Vibration in Speech and Literary Expression* (cca 1957–1958).
140 Vytištěna byla v červnu 1928 v červencovém čísle časopisu World Unity.

portugalštině, češtině, arabštině a japonštině více než 110 knih, článků a recenzí na různá literární a jazykovědná témata."[141]

Velmi důkladně pak rozebral svůj systém stěžejních jazyků a to, jakým způsobem je postupně studoval a zdokonaloval. Právě dokonalé ovládání jazyků je vysvětlením, proč byl schopen za několik málo měsíců vykonat vědeckou práci, která běžně trvala mnoho let, a to ve velmi vysoké kvalitě. Dokládá to jak překlad Koránu, edice Knihy květu, edice básnické sbírky Ibn Quzmāna nebo i sestavení slovníku arabských výrazů. Ve své podstatě dějiny jeho studia jazyků doplňují dějiny jeho životních osudů:

„V mém případě jsem začal velmi brzy, před čtrnáctým rokem s dvěma stěžejními jazyky, konkrétně němčinou a latinou. Prvně jmenovaný, ve spojení s běžnou angličtinou, poskytl dva stěžejní jazyky na poli germánském. Latina ve spojitosti s francouzštinou přispěla nejen k upevnění mé znalosti anglického stěžejního jazyka, ale poskytla mi další opory pro italštinu, španělštinu, portugalštinu, rumunštinu, u níž mi rovněž velmi pomohla slovanská slovní zásoba.

V rozlehlém muslimském světě byla základem dokonalá znalost slovem i písmem klasické arabštiny, která z četby turečtiny a perštiny udělala věc velmi snadnou. Struktura turečtiny pomohla k nabytí znalosti hovorové japonštiny, avšak pro získání znalosti psaného jazyka je nezbytné získat znalost přinejmenším 2500 ideogramů (*kanji*). Ty mi rovněž posloužily jako klíč k četbě moderní čínštiny.

Ve svém stručném líčení životů věhlasných jazykoznalců jsem na základě své vlastní zkušenosti naznačil, že používali stejný systém stěžejních jazyků. S ohledem na plynnou hovorovou znalost, musel jsem mít neustále připraveny hlavní světové jazyky.

Češtinu, ačkoli není světovým jazykem, bylo nutné udržovat v dokonalém stavu jako prostupujícího ducha mé duše, společně s ruštinou, jazykem mých velkých mladických snů; latinu, jako jazyk nejlogičtějších a nejstřídmějších silných osobností; francouzština, nejdokonalejší vyjádření kultury, italština pro hudbu, umění a poezii; španělštinu kvůli svému vroucímu idealismu a střídmému realismu, portugalštinu kvůli jejímu přetrvávajícímu snění, arabštinu jako vášnivé vyjádření silného poddání se Alláhovi. Byly časy, kdy jsem rovněž mohl plynně hovořit moderní řečtinou, perštinou a turečtinou, do jisté míry arménštinou, blízkovýchodními jazyky, avšak s výjimkou arabštiny jsem je musel odsunout do pozadí, ve zcela proměněném světě již jejich aktivní použití nebylo potřeba. Bojím se, že budu muset totéž učinit s japonštinou a čínštinou, rovněž i s urdštinou a sanskrtem, protože dřívější nálada se změnila až do té míry, že se již nenalézám v harmonii s jejich vnitřní

141 ANpM, Nykl, 23.14, Nykl, A. R. *Linguistic Genius: The Theory of Inner Vibration in Speech and Literary Expression,* 25–26. Kompletní soupis Nyklových prací viz bibliografie.

vibrací. Totéž se děje i s ostatními jazyky, jimiž stále hovořím zcela plynně. Ti, kteří mě poslouchají, mladí lidé, na mě hledí jako na určitý kuriózní druh. Stejným pohledem, kterým jsem se dívával na pyramidy a Sfingu. S klidným svědomím však mohu říci, že jsem nikdy nepotkal lingvistu, jenž by mě překonal."[142]

Z hlediska progresivního chápání jazyků v Nyklově životě se mi podařilo v denících a poznámkách v pozůstalosti najít několik zmínek. Z nich se zdá, že Nykl ve svých pozdějších životopisech nepřeháněl. Výborná znalost arabštiny je patrná z jeho školních sešitů z Káhiry. Angličtina je zase patrná z výukových materiálů, které připravoval pro svou anglickou školu pro Čechy v St. Louis. Výborná španělština je zřejmá již během prvního mexického pobytu a ve třicátých letech byla vysoce kladně hodnocena španělskými kolegy a tiskem například při příležitosti Nyklových přednášek v Granadě roku 1936, nebo přípravě vydání básnické sbírky Ibn Quzmāna v roce 1933. Dokonalá znalost francouzštiny je patrná z článku o vlivech andaluské na provencálskou literaturu, který zaslal ke korektuře svému příteli E. Lébertovi, jenž ji vrátil jen s několika málo úpravami. Velmi dobře jsou aktuální znalosti jazyků vidět na oficiálních životopisech, jimiž se Nykl ucházel o místo nebo o členství ve vědeckých organizacích.

Například ve strukturovaném životopisu z roku 1936 zmínil všechny jazyky, které ovládal. Rozčlenil je na ty, jimiž hovořil plynně, méně plynně, a ty, jimiž četl. Do první skupiny spadala angličtina, němčina, čeština, ruština, francouzština, italština, španělština, arabština, egyptská hovorová arabština a hovorová japonština. Do druhé spadala slovenština, polština, srbochorvatština a portugalština. Do třetí spadala bulharština, slovinština, kašubština, ukrajinština, moderní řečtina, holandština, dánština, norština, švédština, perština, turečtina, maďarština, stará hebrejština, katalánština, rumunština, stará francouzština, stará španělština, latina, stará provensálština a církevní slovanština.[143]

V jeho denících z téže doby převažuje jako hlavní jazyk angličtina, na druhém místě byla čeština, za ní přibližně ve stejném rozsahu španělština a francouzština, méně již němčina.[144] Další jazyky hrály v deníkových záznamech již marginální úlohu. Obecně lze říci, že Nykl v mnohých případech používal k zápisům jazyk země, v níž se zrovna nacházel. Nelze však v tomto případě generalizovat. Angličtina s češtinou byly jeho hlavními jazyky přibližně od

142 ANpM, Nykl, 23.14, Nykl, A. R. *Linguistic Genius: The Theory of Inner Vibration in Speech and Literary Expression*; Svou myšlenku stěžejních jazyků Nykl představil i krátce před smrtí na jedné přednášce na Northwesternské univerzitě. *Northwestern library news* XI/24 (March 22, 1957), 4.

143 ANpM, Nykl, 13.15, strukturovaný životopis z roku 1936.

144 Na základě analýzy vždy jednoho deníku ze stejného období let 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933 a 1934 – červenec.

dob jeho japonského pobytu. Po prostudování podstatné části pozůstalosti a deníkových záznamů, soudím, že velmi dobře Nyklův vztah k jeho hlavnímu jazyku vyjadřuje zápis z roku 1915:

„Říkají mi, že jsem se dobře naučil anglicky – že bych skoro mohl i romány anglické psáti. O tom pochybuji. Stati a eseje možná, ale romány nutno psáti jazykem mateřským. Různá slova znějí různě. Slovem mateřského jazyka lze mnohem silněji a určitěji a procítěněji vysloviti vlny duševní. Cizí jazyk nikdy nevoní tak mocně v duši jako mateřský, má-li jím člověk vyjadřovati své pocity. Může tak zvoniti, jen čte-li člověk stati napsané někým, jemuž cizí onen jazyk byl mateřským. V cizím jazyku, i nejlépe naučeném, nejlépe procítěném, schází cosi: ona kadence slov, samohlásek, vět, jež nerozlučně vryta v duši z mladých let.

Šumící lesy a bory vyvolává docela jinou představu než: *murmuring forests and pines*.

Již ta slabika šu oproti mur: není-li zjevno, že Čechu bude šu vždy mnohem lépe a přiléhavěji vyjadřovati zvuk šumících větrů než mur, jež zní spíše jako šplouchání vody pod skalou a hložím nebo bručení starého medvěda. Zkrátka: šumící vyjadřuje cos veselého, snivého, sentimentálního, dlouhozvukého; *murmuring* cos ponurého, hluboce jímavého, krátkozrakého.

Z této příčiny popisy přírody a pocitů lidské duše musí vždy býti vyjádřeny v oné hudbě, onom jazyku, jenž sluncem jest s duší od dob dětských.

Naproti tomu matematické, filosofické a jiné vědecké pojmy mohou zcela dobře, možná i lépe, nalézti vyjádření v jazyku cizím. Takový jest můj názor a dle toho nutno se řídit.“[145]

Obdobně se vyjádřil v jednom z dopisů z roku 1914:

„Já sám se rozmýšlím, mám-li dát češtině nadobro vale a držeti se angličtiny; jen poslední zbytek sentimentalismu: vzpomínky na moje dětská léta, na lesy a luhy, jež byly mými jedinými přáteli tehdy spolu s dějinami kdysi národa českého, národa reků a velkých srdcí mne ještě drží na vahách.“[146]

Ve svých denících češtinu používal až do smrti k vyjádření pocitů a český jazyk si uchoval na výborné úrovni bez častého používání anglicismů. Jeho názory jsou zřetelné i v jeho poznámkách k české gramatice, které vydal v druhé polovině padesátých let.[147] Rodné lesy a jejich prostřednictvím Čechy Nykla doprovázely celý život. Velmi sugestivně to vyjadřuje následující ukázka z jednoho z japonských deníků. Ačkoliv je raná, tento pocit v Nyklovi skutečně zůstal až do jeho smrti, do jeho posledních dochovaných záznamů a dopisů.

---

145 ANpM, Nykl, Deníky, 1915, b. d.
146 ANpM, Nykl, 15.4, KJK I, f. 34, A. R. Nykl Alexandru Bačkovskému, 18. února 1914.
147 Nykl, A. R. *Remarks on Czech Grammar and other linguistic subjects*. Middletown: b. d.

„Sedím v Makado a čekám na skromnou večeři. Po obou stranách stolu čumí na mne dva psi: jeden černý, druhý strakatý a pohlížejí s jakousi závistí, jak požívám chléb s máslem a míchaná vejce. Myslí si asi: Šťastná potvoro! A sledují se zájmem mé pohyby. Mluvím k nim: slibuji jim po kousku beefsteaku. Mrkají očima, jako by chápali, a olizují se mlsně. Při pohledu na ně vzpomínám na dědečka. Vidím starého dědečka s císařskými vousy, bílými jako mléko, krmiti Milouše, svého miláčka. Hovoří k němu, a babička pobroukává. Milé vzpomínky. Dědeček dávno odpočívá za bílou zdí hřbitova, na kterou jsme hledívali z naší zahrádečky. Mnoho starých přátel tam doprovodil k věčnému odpočinku a ronil slzy pokradmu nad jejich rovem. Milouš asi též dávno přestal zlobiti babičku – a ona sama možná že jest mrtva. Odpočívá v bílé ohradě černokosteleckého hřbitůvku, kamž vodívala mne o dušičkách pohleděti na místo, zarostlé trávou, kde kosti mého staršího bratříčka, prvního syna mé matky, práchnivěly v zapomenutí.

Tam v drobném onom okolí každý strom je můj přítel, každá květina dýše čímsi známým, každý klas kývá mi hlavou na pozdrav, neboť roste ze země, jež kdysi patřila hrabatům Smiřickým ze Smiřic, a zbrocené jest potem i krví českou. K té půdě váže mne krev mého srdce. Jest to půda česká, půda pánů Smiřických ze Smiřic, jichž erb dosud zdobí starou bránu zámku černokosteleckého, ač uvnitř panuje duch cizácký, duch vrahů našeho národa, knížat Liechtensteinů, v jichž službách stál můj dobrý děd i můj otec...

Oné půdě, přátelé, patří moje srdce, patří nejčistší láska mé duše. Vás váže k oné zemi sta vzpomínek podobných mým. Jsme synové a dcery země české, jež kdysi slynula moudrostí a uměním pod svými zemany, dokud nezavedl ji v úpadek duch cizácký.

Připadám si často jako poslední Mohykán toulající se po světě s tváří veselou a srdcem plným hoře. Hledám novou půdu, kde mohl bych zapustiti kořeny, ale nenalézám ji. Těžko, těžko loučiti se se zemí rodnou navždy. Těžko odtrhnouti se od oné půdy, kde miliony Čechů ... zúrodňují svými kostmi pole česká. Kéž mohli bychom seskupiti se, znovuzrození, kolem našeho starého hradu nad Vltavou, v oné jednoduchosti, jež proslavila naše praotce za dob Libušiných, bez závisti, lsti a klamu – a tak pracovati na rozkvětu našeho dědictví. Však jed cizáckosti příliš hluboko vnikl do našich duší, již nedovedeme žíti jednoduchým životem našich dědů. Lakota a touha po radostech pozemských podemlela naši národní sílu – za peníze mnohý z nás ochoten jest prodati svého bratra, z mylné ješitnosti mnohý z nás hotov jest zničiti upřímného přítele. Těžká jest naše sudba.

Při vzpomínkách oněch slzy derou se mi do očí – slzy, jež takřka neznámými jsou úkazem v mé zkamenělé duši. Ano, slzy kanou mi po lících, jako kdysi kanuly po lících starého dědečka, když stál nad rovem zemřelého přítele.

Jest Bůh? Je-li – a Bůh musí být –, nedá jistě zahynouti zemi české, drahé zemi, z niž jsem vyšel a jíž patří nejčistší láska mého srdce. Cítím, jak

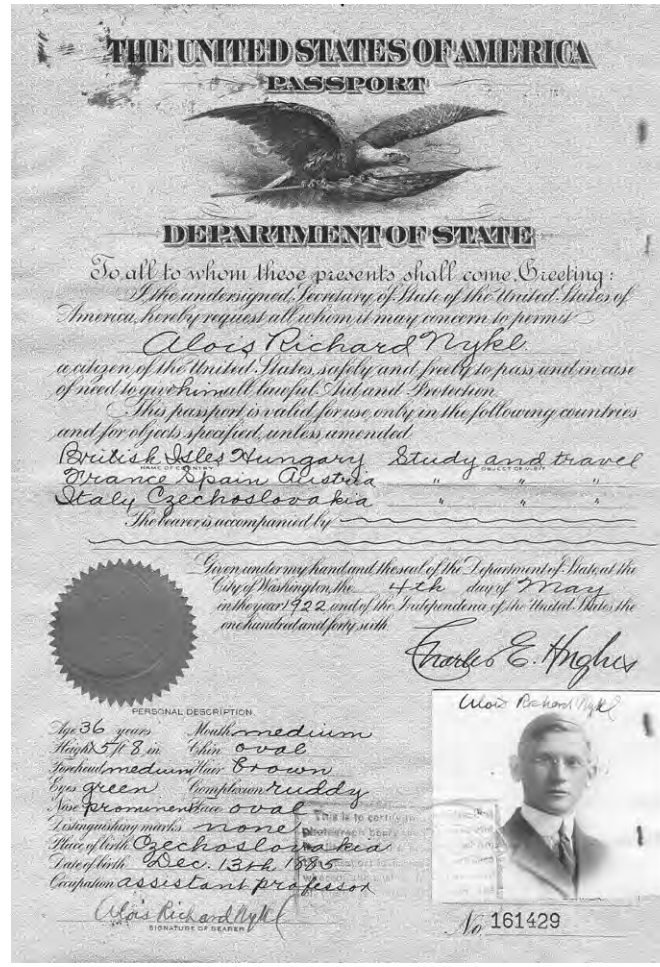

THE UNITED STATES OF AMERICA
PASSPORT

DEPARTMENT OF STATE

To all to whom these presents shall come, Greeting:
I, the undersigned, Secretary of State of the United States of America, hereby request all whom it may concern to permit
Alois Richard Nykl
a citizen of the United States, safely and freely to pass and in case of need to give him all lawful Aid and Protection.
This passport is valid for use only in the following countries and for objects specified, unless amended.

Countries	Objects of visit
British Isles	Study and travel
Hungary	" " "
France	" " "
Spain	" " "
Austria	" " "
Italy	" " "
Czechoslovakia	" " "

The bearer is accompanied by

Given under my hand and the seal of the Department of State, at the City of Washington, the 4th day of May in the year 1922 and of the Independence of the United States the one hundred and forty sixth

Charles E. Hughes

PERSONAL DESCRIPTION.
Age 36 years. Mouth medium
Height 5 ft 8 in. Chin oval
Forehead medium Hair brown
Eyes green Complexion ruddy
Nose prominent Face oval
Distinguishing marks none
Place of birth Czechoslovakia
Date of birth Dec. 13th 1885
Occupation assistant professor

Alois Richard Nykl
SIGNATURE OF BEARER

Alois Richard Nykl

No. 161429

9. První americký cestovní pas A. R. Nykla, 1922

Komenský musil cítit, jak emigranti musili cítiti při vzpomínkách na své dětství, na velký žal celé slovanské naší rodiny.

Zde jako jinde nám cynicky řekne každý byrokrat: ‚Čechy neexistují', jaký smutek, jaké ponížení! A je-li psáno v knize osudu, že zaplavena má býti naše země národem cizím proto, že vlastní synové nedovedli si ji udržeti pro své nesváry – pak veškerá činnost moje bude soustředěna na potírání jejích vrahů."[148]

Nykl v závěru života napsal úvahu o bilingvismu mezi přistěhovalci do USA, kde vyjádřil názor o nutnosti důkladné znalosti jak jazyka anglického, tak českého, aby lidé byly schopni chápat svou vlastní identitu. Velmi trefně lze vyjádřit tuto myšlenku citací anglicky psaného Nyklova výroku z jednoho

148 ANpM, Nykl, Deníky, pravděpodobně 1915.

deníku: „Narodil jsem se Čechem, zemřu jako Čech, nic více nic méně.“[149] Proto lze říci, že oba dva jazyky mu byly stejně blízké, český však byl jazykem „citovým“ a angličtina jazykem životním.

Jeho vztah k Čechám a Čechům rovněž prošel značným vývojem. Pro účely této studie je však podstatné, jak Nykl chápal toto své rodné češství ve vztahu ke svému životu. Ve své dřívější studii jsem Nykla nazval českým světoběžníkem s americkým cestovním pasem.[150] Soudím, že tak nejlépe lze Nykla charakterizovat, avšak zase se všemi rozpory, které to s sebou nese. S postupem let se Nykl českému životu velmi vzdaloval, z deníků je však patrno, že stále se Čechem cítil, americkou identitu nikdy nepřijal a koncem života ji dosti silně, především pod vlivem atomových útoků na Hirošimu a Nagasaki, odmítal. Svůj vlastní rozpor vyjádřil v několika statích, z nichž ho nejlépe vystihuje tato ukázka:

„Plnokrevní Češi zdají se postrádati oné hrdosti, která je shovívavou k chybám druhých. Nejsou gentlemany ducha: místo smířlivosti hašteří se jako staré baby o věci zcela bezvýznamné. Toho se právě obávám a dosud nemohu se dobře rozhodnouti: mám přidržeti se anglického živlu, nebo dovedou si mne Češi udržeti? Jedině vzpomínka na moje dětská léta, na české nivy a pole a láska prostého českého lidu, která se jeví v dopisech, jež mi bývalí spolužáci z obecné školy zasílají, mne jaksi váže k české zemi. Můj citový svět je český, můj myšlenkový svět cizí – kosmopolitický. Kterému se věnovati, jest důležitou, ba nejdůležitější otázkou mého života: na ní závisí celá má další kariéra. Dosud nemohu se rozhodnouti, ale počínám kloniti se k cizině. Citový svět je krásný, jako míza stromu, ale když není proň pochopení – k čemu se jím zabývati? Myšlenkový svět je chladný jako podzimní vítr, kovový, neúprosný. Rozluštění této otázky jest neobyčejně těžké – jest to skoro jako hraní v loterii.“[151]

Tato jeho dvojjazyčnost a světovost je velmi pěkně vyjádřena i ve vizi jeho pamětí. Poprvé byly sepsány česky v Čechách a podruhé anglicky v Mexiku a Spojených státech a jejich geneze je stejně složitá jako pochopení autorova polyglotství, češství i vlastní identity v autorově myšlení a díle.

---

149 ANpM, Nykl, Číslované deníky, 125.

150 Ženka, Josef. Alois Richard Nykl and the Náprstek Museum. *Annals of the Náprstek Museum* 35/2 (2014), 58.

151 ANpM, Nykl, 15.4, KJK I, f. 2. 1914.

AUTOBIOGRAFIE A. R. NYKLA

Autobiografie A. R. Nykla představuje výsledek dlouholeté Nyklovy touhy sepsat své životní cesty pro utříbení myšlenek a poučení ostatních. První myšlenka se v jeho hlavě zrodila již v mládí, o úmyslu sepsat paměti psal již roku 1909 z Egypta Bohuslavu Duškovi.[152] V deníkových záznamech z Japonska se poprvé objevují koncepty plánované knihy s dělením na kapitoly ve stejné formě, jako se jich později několik objevuje před sepsáním textu české autobiografie v denících z let 1932 a 1933. Z těchto raných konceptů není jasné, do jaké míry tehdy ještě Nykl uvažoval spíše o cestopisném vylíčení svých cest v duchu svých článků pro Geringerova periodika v Chicagu (Svornost, Nedělní svornost, Amerikán, Amerikán Národní kalendář, Duch času) než přímo o autobiografické knize. Například jeden z těchto fragmentů nazvaný Dobrodružné cesty světem, napsaný někdy v letech 1918–1919, je uveden následovně:

„Když člověk po třiatřicetiletém putování tímto ‚nejlepším ze všech možných světů' začne vážně – pravím vážně – zpytovati svědomí a hledati odpověď na otázku, zda využil co nejsvědomitěji poskytnutých mu osudem darů a příležitostí, přichází často do rozpaků. Shledá totiž, že počet hloupých kousků, které provedl a které mu připravily mnohou studenou nebo teplou lázeň, jest nadmíru velký a stačil by na vystavění nové věže babylonské. Co se mne týče, utěšuji se, že ještě zmoudřím. Aspoň zdá se, že jsem na nejlepší cestě, ač ženitba, rozvod a smrt dosud na mne číhají jako lvové řvoucí, hledající, aby mne pohltily. Nicméně, oddávám se blahé naději, že to nejhorší mám z krku, a čekám na předpověděný mi ve stoletém kalendáři zjev andělský, který by mne uvedl na stezku ctnosti, vedoucí k ‚rajským zahradám, pod nimiž řeky tekou', jak pravý Korán."[153]

V jedné z poznámkových knih z roku 1919 se nachází první verze úvodní kapitoly, ve které se Nyklovi podařilo zpracovat prvních sedm let ze svého dětství. V úvodu uvedl: „Psáti vlastní životopis jest jaksi neskromno. Však dnes, po 33letém putování povrchem zeměkoule, myslím, že bylo by načase jednou přehlédnouti prošlou dráhu. Běh mého života byl bouřlivý a plný

152 ANpM, Nykl, 67 (Duškova sbírka), A. R. Nykl Bohuslavu Duškovi, 31. 10. 1909.
153 ANpM, Nykl, 13.8, Nykl, A. R. *Dobrodružné cesty světem.*

spletitých dobrodružství. Věru, jest jistě potěšení v popsání jich pro ty, kteří následovati mne chtějí v mých stezkách."[154]

V Nyklově pozůstalosti se nachází několik „titulních" stránek plánovaných publikací s životopisnou tematikou, které zřejmě neustále plánoval. Svou pozornost ve dvacátých letech však soustředil na jiné aktivity. Především na svá studia a později na sepsání tzv. Poznámek k revoluční akci v Chicagu, v nichž hodlal dodat „látku k napsání vědecké a konkrétní historie české zahraniční akce".[155] Tento rukopis sepsaný mezi lety 1926–1928 se později ve třicátých letech stal v Nyklově pojetí základem plánovaného druhého dílu autobiografie.[156] Před sepsáním poznámek Nykl sepsal i stať Češi v Japonsku před válkou a za války, ve které vylíčil počátek svého japonského pobytu. Tento japonský materiál, spolu s Črtami z Japonska vzniklými roku 1911–1912 a vydanými v roce 1916, později částečně využil při psaní Padesáti let cest a Věčného Japonska.[157] V následujících letech dokončoval své další vědecké knižní projekty – dodělal svůj překlad Koránu, přeložil Ibn Ḥazma, vydal svou dizertační práci a celou řadu studií. Poté svůj hlavní záměr stočil k vědeckým aktivitám a své trubadúrské cestě Středomořím v letech 1929–1932.

Plán sepsání pamětí se počal v jasných obrysech rodit po Nyklově návratu z Blízkého východu v létě roku 1932. Po vytištění kritické edice Knihy květu (*Kitāb al-zahra*) v Libanonu se vydal přes Turecko a Balkán do Československa vyřešit záležitost s postavením pomníku svému zesnulému otci. Neplánovaně mu tehdy bylo ukončeno stipendium v Orientálním ústavu Chicagské univerzity. Tyto dva silné zásahy do životních osudů vyvolaly v Nyklovi nostalgickou touhu pochopit smysl dosavadního života prostřednictvím ohlédnutí se za uplynulými třiceti lety, strávenými v různých částech světa.[158]

Prvního září 1932, den po návratu z výletu do Lužického Srbska, si do deníku napsal první náčrt plánovaných dvaceti kapitol knihy Třicet let cest Evropou, Afrikou, Asií, Oceánií, Amerikou (1903–1933).

Kniha měla pojímat celý jeho dosavadní život od narození v Čechách až po návrat do Československa roku 1933. Nykl předpokládal, že každá kapitola bude mít třicet stran a celá knížka stran šest set. Celkem nerealisticky si napsal, že se vydá v nákladu celkem deseti tisíc výtisků, které se budou prodávat po třiceti korunách.[159] Od tohoto data se v jeho denících začínají vyskytovat retrospektivní úvahy nad životem. Nykl se v nich snažil vyrovnat s měnící společností, pokrokem a vlastním životním osudem. První z nich

154 ANpM, Nykl, 12.2, Poznámková kniha, f. 121.
155 ANpM, Nykl, 14.6, Nykl, A. R. *Poznámky k revoluční akci v Chicagu*, f. 1.
156 V této souvislosti dochází rovněž k jeho vydání.
157 Strojopis Češi v Japonsku a Poznámky k revoluční akci v Chicagu se v osobní pozůstalosti nacházejí v jednom společném svázaném svazku. Nykl je i v té souvislosti chápal jako díla na sebe navazující. ANpM, Nykl, 14.6.
158 Viz ANpM, Nykl, Deníky, 1932, 27. července 1932 až 24. září 1932.
159 ANpM, Nykl, Deníky, 1932, 11. června 1932.

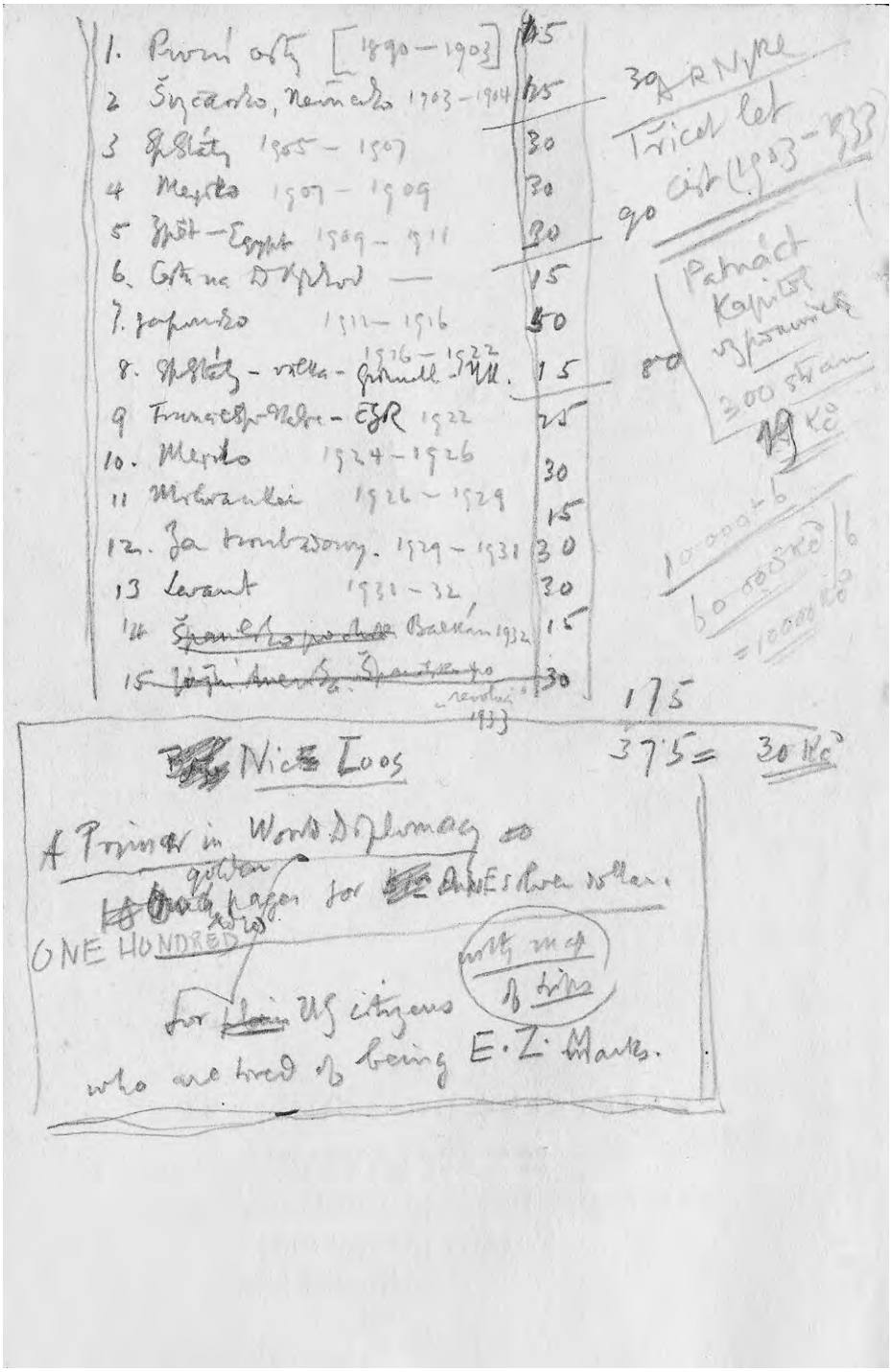

10. Náčrt plánu knihy Třicet let cest zaznamenaný na přebalu deníku z roku 1933

jsou ještě velmi smířlivé, později rostlo Nyklovo rozčarování nad společenským úpadkem, neutěšenými osobními výhledy, politickou situací i devalvací amerického dolaru a krachu bank. Díky nim Nykl přišel v roce 1934 o dvě třetiny životních úspor. Následující úvahu si zapsal do deníku 22. září 1932:

„Třicet let, méně než třetina století, méně než dvousetina dějinných dob lidstva: a přece jak velké zhlédne v nich vnímavý pozorovatel změny společnosti lidské! Goethe, za svých 82 let – od 1750 do 1832 – viděl značné změny, ale ty byly pouze ve vládě států, ne tak mnoho ve způsobu života. Kočár tažený koňmi zůstal po celou tu dobu jediným způsobem dopravy s tím rozdílem, že vedle aristokratů jezdili v něm i plebejci. Robota zůstala nezměněna, otroctví, i ve Spojených státech nezměněno; absolutismus v celku nezměněn. Doba velkých vynálezů teprve začínala, dobra rozvratných filosofií teprve počínala francouzským romantismem.

Posledních třicet let, naproti tomu, přineslo s sebou změny tak pronikavé, že pamětníku jich připadá, jako by se byl octnul ve společnosti docela jiné, stále rychleji vzdalující se oněm zásadám, které platily v jeho školských a studentských letech: jako by lidé všude šmahem opouštěli základny svého živobytí a vrhali se střemhlav, k tomu s velkou radostí, do nejpošetilejších výkonů akrobatických. Jakési počernoštění, skok do džungle, za zvuku nejdětinštějších hesel troubených vší silou do světa rozhlasem, kinem, autobusy, letadly, chemií, elektrotechnikou. V překotném skřeku, výskotu, hýření rozptylují obyvatelé měst jmění národní těžce vydřené obyvateli venkova, kteří stali se jakýmisi novými, sebe sama prodávajícími, robotníky ve službě naprosto necitelných a nesvobodných handlířů a keťasů: ať již pod vlajkou kapitalismu buržoů, neb vlajkou otročiny sovětů, fašismu, diktatury – nebo jakéhokoliv jiného ‚božstva‘.

Jmění těžce vydřené těmito robotníky, namnoze hladovícími, rozhazováno je plnými hrstmi na luxus reprezentace, na věci zcela bezvýznamné pro blaho lidstva: tiskoviny všeho druhu, plné duševní stravy, na přístroje ničící klidný spánek a pokojnou mysl, zrak i sluch, útroby i nervy. Neřesti dřív jen ‚aristokratické‘ staly se všeobecnými: otrava pronikla do nejužších vrstev lidu; a k čemu potřeba bylo tisícileté vytvoření lidského svědomí a lidské morálky – bylo smeteno do starého haraburdí. Morálky všech náboženství jsou zborceny do základů a lidstvo s popěvky rozkolu hrdě a radostně spěchá zpět do pralesů středoafrických neb bordelů černošské Ameriky, aby tam zapomnělo tíživá pouta civilizace.

Oněch třicet let, které oddělily nynějšek od minulosti skokem 300 let a zrychlily možnost pohybu ve stejném poměru, ba neskonale více pomocí nových strojů a přístrojů, prožil jsem takřka úplně mimo hranice Čech. Jako ‚Rasselas‘ Johnsonův[160] stal jsem se tedy cizincem v rodné zemi. Cizincem

160 Jde o román Samuela Johnsona *The Prince of Abissinia: A Tale*.

politickým ano, jinak nikoliv: kraj rodný jest druhou matkou a v něm poutník cítí se oživen dechem života svých prvních 17 let a připadá mu, že i ta půda by lehčeji kryla smrtelné pozůstatky jeho než půda jiná."[161]

V následujících týdnech v něm zrála myšlenka sepsání pamětí i nadále, věnoval se však především vyřešení záležitostí s otcovým pomníkem. Řešil i svou blízkou pracovní budoucnost, která ho nasměrovala do nově založené Escuely de Estudios Árabes v Madridu. Tam mu Miguel Asín (1871–1944) nabídl placné místo v souvislosti s dokončením a vytištěním edice Ibn Quzmāna. Před odjezdem do Paříže 15. listopadu 1932 se ve vyhlášené pražské restauraci U Bumbrlíčka setkal s cestovatelem Josefem Kořenským (1847–1938), s nímž o svém plánu na vydání autobiografické knihy hovořil. Kořenský mu řekl, že „není šance knihu prodat, jen pokud půjde o brak a la šejdrem". Nykl si v reakci na tato slova poznamenal: „Myslím, že napíši třicet let cest: Život Čecha v angličtině pro nějakého vydavatele v New Yorku. Tam mám větší naději na úspěch."[162]

Vzhledem k velmi náročné práci na Ibn Quzmānovi Nykl odložil myšlenku na vydání životopisu na neurčito.[163] Teprve po vydání knihy, kterou zvládl do tisku připravit za neuvěřitelné čtyři měsíce, se rozhodl vypořádat se svou životní situací a vydal se ze Španělska do USA. Znovu se v deníku z této doby s počátkem 4. května 1933 objevuje plánovaná struktura knihy. Na přebalu tohoto bloku je pracovní obsah knihy A. R. Nykl – Třicet let cest (1903–1933).[164] Na cestě do Zámoří, na niž se vydal v květnu roku 1933, si do svého deníku napsal:

„Mé trubadúrské dny jsou u konce – začíná nová epocha – odteď do padesáti a poté do šedesáti. Rád bych věděl, co budoucnost přinese. Nejprve je nutné dát mé tělo zcela do pořádku,[165] poté napsat příběh mých třiceti let cest, než se vypaří zcela z mé paměti. Naskytne se i šance vydat Korán, Mexiko[166] a Poznámky?"[167]

Krátce před svým odplutím do Ameriky se dozvěděl, že mu americká banka znehodnotila jeho peníze. Na palubě zaoceánské lodi začal přemítat nad svým životem, načrtl si životní graf (*Un inventario de los años vividos*) s vysvětlivkami do svého deníku a na širém moři si poznamenal:[168]

---

161 ANpM, Nykl, Deníky, 1932, 22. září 1932.

162 ANpM, Nykl, Deníky, 1932, 13. prosince 1932. Anglicky, překlad J. Ženky.

163 Ibn Quzmānova sbírka se dochovala v jediném rukopise plném chyb a její jazyk je psán převážně hovorovou arabštinou, jejíž studium tehdy bylo ještě v zárodku. Proto bylo tak obtížné text zpracovat do ediční podoby.

164 ANpM, Nykl, Deníky, 1933, 4. května 1933.

165 Na jiném místě napsal: *„Feel very tired and almost stupid. My brain does not work any more – lack of sleep probably."* ANpM, Nykl, Deníky, 1933, 26. května 1933.

166 Míněna Nyklova kniha o Mexiku napsaná ve dvacátých letech.

167 ANpM, Nykl, Deníky, 1933, 22. května 1933. Anglicky, překlad J. Ženky.

168 Tyto grafy se v Nyklových denících místy objevují i dříve. Zde jsou však poprvé přímo spojeny s přípravou autobiografické knihy.

11. Nykl na palubě lodi mezi Amerikou a Německem, 1930

„Na prvním místě je nutné udělat: Napsat dějiny posledních třiceti let, abych je dostal z paměti a abych začal žít střídměji.“[169] V USA vypořádal své věci, zjistil, že vidina okamžité pracovní příležitosti je nulová, a tak se začal připravovat na dočasný návrat do Evropy. Do Karlových Varů ke svým tetám Anně Boháčkové a Marii Nyklové chtěl nechat přepravit své knihy i poznámky a na cestu se vydat v říjnu 1933.

„Doufejme, že podaří se mi zachrániti aspoň něco z potopy: ne proto, že bych lpěl na životě, nýbrž jedině proto, abych mohl podati sám sobě jakési dosti uspokojivé vysvětlení vývoje mé duše. Připadá mi, že od roku 1915 jaksi

169 ANpM, Nykl, Deníky, 1933, 11. června 1933. Španělsky, překlad J. Ženky.

bloudím z místa na místo, nabývám mnohých zkušeností a poznatků detailů (podrobností), ale ve skutečnosti nejsem na pravé cestě. Mé úsilí směřovalo k jednomu bodu: neodvislosti, svobodě pohybu, nebýti uvázán jako pes k boudě. Ale oběti, tomuto ideálu přinesené, byly příliš velké."[170]

Ze všech záznamů je patrné obrovské Nyklovo vyčerpání. Nepochopení a pocit křivdy za jednání, jakým se vůči němu lidé v Orientálním ústavu a na Chicagské univerzitě postavili. Obrovské naštvání na prezidenta Roosevelta a jeho politiku, která podle Nykla brala lidem, kteří celí život pracovali, ve prospěch těch, kteří nic nedělali a jen natahovali ruce. Ve svých denících uvedl, že potřebný odpočinek by mohl získat právě u příbuzných v Karlových Varech.[171] Velmi prozaicky pak doufal, že si v Československu nechá spravit zuby. Když se přes Washington a Baltimore vydal do Le Havru, tak se cítil fyzicky i duševně zcela na dně. Již na moři cestou do Le Havru ve Francii si 3. listopadu 1933 zapsal: „Mými nejakutnějšími problémy jsou: Spravit si zuby a odpočinout si, možná napsat ‚Třicet let cest'... Četl jsem článek o Johnu Gilbertovi – jeho zkušenost v mnohém připomíná moji: Taky mu jednu vrazili, musel jít roky do sebe a nyní cítí, že lidé jsou s ním, ne proti němu. To se mi může rovněž stát... Nádherný měsíc, přemýšlel jsem nad otcovým osamělým hrobem na hřbitově v Černém Kostelci. Jak osamělí jsou mrtví! Přežiji dvacet let? Chvílemi o tom pochybuji, protože život směřuje do propasti, ne k světlu. A i když nebudu sražený, tak se mi nemůže dařit. Zažil jsem patnáct let bezstarostného vesnického života, patnáct let na cestě vzhůru k úspěchu, patnáct let obtížné plavby na rozbouřeném moři hlouposti. Následujících patnáct let bude neustále vysávat mou životní sílu."[172]

ČESKÁ AUTOBIOGRAFIE PADESÁT LET CEST JAZYKOZPYTCE A FILOSOFA

Na cestě zpět do Československa se ještě setkal s několika kolegy v Paříži, Halle a Jeně a 28. listopadu 1933 dorazil do Československa. Zde si 4. prosince napsal znovu do deníku plán své vzpomínkové knihy: A. R. Nykl – Třicet let cest (1903–1933): Filosofické perspektivy. Z původního plánu dvaceti kapitol a šesti set stran zredukoval plánovaný obsah na šestnáct. Každá měla mít dvacet pět stran a celkem předpokládal, že kniha bude mít čtyři sta stran. Kniha byla strukturovaná podle časové osy, posléze míst a nakonec konkrétních životních událostí, např. školních let, Na Daleký východ, Volby Wilson, rok nejistot, Oxford 1928 apod. Nykl si za plánovaný obsah zapsal: „Počet kapitol

170 ANpM, Nykl, Deníky, 1933, 9. července 1933.
171 ANpM, Nykl, Deníky, 1933, 29. října 1933.
172 ANpM, Nykl, Deníky, 1933, 3. listopadu 1933.

roste, ale času k jejich napsání se nedostává. Mám však naději, že můj pán mi je dovolí sepsat před dovršením padesátky."[173] V Evropě začal velmi intenzivně vnímat složitou politickou situaci spojenou s růstem vlivu a moci fašismu v Německu. Velmi silně se do jeho nálady zapsala i ztráta podstatné části úspor, která by mu jinak Československu umožnila v klidu žít i bez stálého místa mnoho let.[174]

V momentě, kdy se na počátku roku 1934 Nykl pustil do psaní svých pamětí, se tak nacházel v náročné životní fázi. Hledal stálé pracovní uplatnění, z něhož nejvíce doufal v místo na Princetonské univerzitě. Žehral na nedobrou finanční situaci způsobenou Rooseveltovým *New Dealem*, která byla umocněna ještě 16. února 1934, kdy přišel devalvací měny v Československu o dalších 8333 Kčs. Jak si sám poznamenal, „o osm měsíců svého života".[175]

V této náladě a stavu se 9. ledna 1934 v Karlových Varech-Drahovicích pustil do psaní životopisu. Nejprve začal psát první verzi proslovu/úvodu do svého deníku, kde ještě uvedl název Třicet let cest. Později přeškrtl slovo třicet a nahradil ho výrazem padesát. Text byl psán přesně v duchu Nyklovy zásady, že nerad jakékoliv své dílo rozsáhle upravoval a psal rovnou promyšlenou verzi. Tento prolog z deníku se tak stal součástí rukopisu i strojopisu, byl však později roku 1938 rozšířen. V samotných denících z roku 1934 se Nykl k psaní autobiografie vyjadřoval velmi stručně, na několika místech si stroze poznamenal, že ji právě ten den psal. Na poslední stránce rukopisu uvedl: „Prozatím končím tento námět a od Alláha očekávám dobrý konec. Karlovy Vary, duben 1934 (22. ledna – 2. dubna)."[176]

Během této doby napsal všechny kapitoly, kromě Cesty z Egypta na Daleký východ, kde již tehdy hodlal využít svůj dávný článek uveřejněný v Amerikánu Národním kalendáři.[177] Rukopis Padesáti let cest nese na druhé folii věnování „Mým rodičům, mým soudruhům, mé vlasti".[178] U seznamu nedokončených kapitol si Nykl poznamenal do rukopisu poznámku, že první díl se jmenuje Cesty za pravdou, druhý měl být tvořen Poznámkami k české akci (1916–1921) a třetí díl nazval Profesorování a měl zahrnovat roky 1921–1935.[179] Při třídění pozůstalosti se mi do rukou dostala i původní obálka, v níž byly dříve uloženy Poznámky k revoluční akci v Chicagu s autorovým popiskem z konce

173 ANpM, Nykl, Deníky, 1933, 4. prosince 1933. Druhá věta arabsky, překlad J. Ženky.

174 Nyklovy úspory dosahovaly i po devalvaci 50 tisíc Kčs. Sníženy byly později devalvací koruny v Československu. Nykl měl peníze uložené v USA v bance v Evanstonu, ve Španělsku v Banco de Bilbao, v Československu v Živnobance a ve Francii v Crédit Lyonnais. ANpM, Nykl, finanční záznamy. Neuspořádáno.

175 ANpM, Nykl, Deníky, 1934, 16. února 1934.

176 ANpM, Nykl, 13.27, Nykl, A. R. *Padesát let cest*, rukopis, f. 250.

177 Článek vyšel v roce 1912. V osobní pozůstalosti je i německá verze připravená Nyklovým bratrancem Ottou Oehmem. Zda tato německá verze někde vyšla, se mi nepodařilo zjistit. ANpM, Nykl, 20.18.

178 ANpM, Nykl, 13.27, Nykl, A. R. *Padesát let cest*, rukopis, f. 2.

179 ANpM, Nykl, 13.27, Nykl, A. R. *Padesát let cest*, rukopis, f. 243.

třicátých let. Na něm je výslovně uvedeno: „*Sīrat al-šajch ʿAbd al-Raḥmān* [Životopis šejcha ʿAbd al-Raḥmāna], Díl II. Poznámky, BNA[180] (Chicago).“[181]

Plán na vydání autobiografie byl tehdy odložen, Nyklovi se totiž konečně naskytla možnost vydat jeho překlad Koránu. Rovněž získal grant od American Council of Learned Societies k uskutečnění výzkumné cesty do Itálie do Vatikánské knihovny. Tam hodlal pracovat na rukopisu kritické edice díla *Ḏamm al-Hawā*.[182] Ve stejné době uložil rukopis svých pamětí do svého osobního sejfu v Živnobance.[183] Poté, co byl v říjnu 1934 vytištěn Korán, zavedl s tiskařem Vitingrem řeč na vydání svých pamětí a dodal: „Rozhodl jsem se nechat svůj rukopis v sejfu v Živnobance.“[184]

V následujících letech vydání pamětí upozadila další vědecká práce, do které se Nykl po udělení grantu pustil. V Římě strávil celou zimu 1935 a část jara, kde mimo jiné objevil rukopis andaluských příběhů z 11. století *Bajāḍ wa Rijāḍ* s nádhernými miniaturami. Právě práce na kritické edici a španělském překladu tohoto díla, společně s pokračováním kritické edice *Ḏamm al-Hawā* a napsání knih Potulky dnešním Římem představovaly jeho hlavní projekty v roce 1935.[185] Sepsání historicko-životopisné knihy o jeho pobytu v Římě v něm vyvolalo touhu sepsat děje svých dalších cest a v září 1935 si zapsal do svého deníku názvy možných plánovaných knih obdobného charakteru: Po stopách trubadúrů, Mezi Aztéky, Potulky japonské, Americké přeludy, Potulky Římem, Andaluské črty.[186] Pouze vydání Věčného Japonska knižně a Amerických statí na pokračování v Národních listech se stalo skutečností. Ostatní zůstalo jen v plánech. Následující zimu 1935–1936 strávil ve Španělsku odbornou prací, kde rozluštil například zbylé nápisy v Alhambře.

Velmi sugestivní úvahu nad životním osudem si Nykl zapsal do svého deníku 31. prosince 1935, kdy pobýval ve městečku San Lorenzo de El Escorial. Studoval arabsko-andaluské rukopisy a text ukazuje na sílící touhu po zhodnocení vlastního života prostřednictvím knižní reflexe. Tehdy ještě Nykl netušil, jak silně ho zasáhne španělská občanská válka, která měla vypuknout jen o několik měsíců později.

---

180 Bohemian National Alliance = České národní sdružení.

181 V obálce se při jejím nalezení nacházely novinové články a podklady k české samostatnosti, otázkám Čechů v Americe a také k osobnosti Tomáše Masaryka. Obálka i s materiálem je součástí dosud nezpracovaného materiálu. ANpM, Nykl, 48.5.

182 ANpM, Nykl, Deníky, 1934, 9. dubna 1934.

183 Zřejmě někdy po 23. dubnu 1934, kdy se po dopsání svých pamětí vydal do Prahy. ANpM, Nykl, Deníky, 1934, 23. dubna 1934.

184 ANpM, Nykl, Deníky, 1934, 31. října 1934.

185 Z knihy vyšel pouze jednostránkový výtah. Nykl, A. R. Z potulek dnešním Římem. *Národní listy*, 25. srpna 1935.

186 ANpM, Nykl, Deníky, 1935, 10. září 1935.

„Poslední den v roce, kdy dovršuji půl století svého života. Jediný logický program pro mne: sepsati děje tohoto života, abych sám lépe porozuměl. Pak mohu hleděti budoucnosti vstříc s úplným klidem.

Proč se snažiti? Proč hledati to, co nelze nalézti v tomto životě? Ale aspoň jedno mohu říci těm, kteří by chtěli mne peskovati. [Ukázal jsem svou sílu, ačkoliv bych nemusel, a nekladu si za to zvláštní zásluhy. Pouze jsem konal to, co jsem musel dělat z podstaty své niterné povahy.]“[187]

O něco dále pokračoval:

„Smutná nálada. Nyní nastává cesta návratu, jak chudák tatínek mi to napsal r. 1904: My jsme na té pozemské pouti již odpoledne. Ano, doba odpolední nastává – doba, kdy člověk se pomalu setká se všemi hloupostmi, kterých se dopustil. Nehledím na to velmi tragicky, ale vidím před sebou 10 let snad ještě dosti dobré práce; 10 dalších let pouhého vzpomínání – a pak, cesta zpět do neznáma.

Mnoho skutečně nového již nepoznám – budou se jen opakovati věci po většině známé. Pouze smutek se rozmnoží úmrtím matky – úplným odloučením od příbuzných – další zradou těch, kteří kdysi stavěli se mými přáteli.

Dějiny lidstva v minulosti a zejména v přítomnosti neopravňují mne k iluzím. Býti vítězem – chytrákem nebo – lotrem by mne netěšilo. Pomníky? Jaká blbost! Nevidím útulku ani v klášteře, neboť i tam panuje lidská hloupost a nedokonalost.

Mohl bych mít radost z krásného zámku nebo vily, kterou bych si postavil za peníze hlupáků, mnou ošálených? Mohl bych se radovati z toho, že jsem prezidentem nebo diplomatem u vědomí, že dosáhl jsem ‚úspěchu‘ zradou, úplatky, podvodem, sebeklamem? Nikoliv. Jsem sám – neboť která žena by kdy souhlasila s mužem, který by nedovedl býti *hombre* = nedovedl podváděti, vražditi, ‚vítěziti‘ – a ploditi potomstvo se stejným účelem a osudem?

Nesmysl. Jsem sám, jako jsem byl před 30 lety – ale tehdy v Chicagu, u Svornosti byl jsem pln zvědavosti ohledně nového života. Dnes, plné vědění prázdnosti onoho života mne nikterak neplní radostí. Lépe jest nevěděti příliš mnoho – lépe jest běžeti za bludičkou, jako onen mladý Němec-Srb a patrně stoupenec rasismu.

Pošetilost láskou jsem viděl a poznal v přečetných jazycích a krajích – moc nového mi další hledání nepoví. Pouze větší zásobu příkladů, větší jistotu, že jsem již před 30 lety viděl jasně.

Pracovati pro dobro – ano, ale kde nalézti ono místo, kde by mne lidé nechali následovati tento ideál? Kdykoliv kráčím, vidím jen obličeje závistivé nebo výsměšné – mezi těmi, kteří mají v rukou MOC. Táhnou mne na svou stranu – stranu nepravosti, ale marně. Kdybych dovedl býti *sin verguenza*, mohl bych také ‚kašlati‘ silně (*toser fuerte en la vida*).

---

187 Text v závorce [...] anglicky, překlad J. Ženky.

Naprosté neporozumění mezi všemi příbuznými, rodiči počínaje. Závist, nenávist, výsměch, blbost. Nevidím valné naděje, že se to zlepší – ale nikterak neztrácím vůle k dalšímu pokračování ve své osamělé cestě, *Allāh karīm*.

Pět dalších let F. D. R. Rozvrat v Evropě – výbojnost v Japonsku. Dnes již vymřely ony dobré duše buddhistické, s nimiž jsem tak rád hovoříval – vymřely duše pravých muslimů – zemřel Buddha, Alláh, Deus v srdcích lidí. Poušť, prales, obývaný divokými šelmami, kde jen stěží udržuji se při životě. Byly snad horší doby a budou snad horší – ale LIDSKOST zůstane věčně pouhým heslem, pozlátkem v rukou chytráků, kteří jím budou klamati důvěřivé hlupáčky, větší jich samých. Jen zrada, nepřízeň, faleš, závist, hloupost. Ale nikde ne moudrost, krása, šlechetnost. Rád bych, ale nemohu: nemohu jíti do bláta poté, když 50 let jsem se snažil choditi cestou květnatých luhů."[188]

V roce 1937 odjel do Spojených států na přednáškové turné ve snaze najít si trvalé zaměstnání na některé z amerických univerzit. To se mu bohužel nepodařilo a kvůli úsporám se vrátil do Evropy. Po návratu ze Spojených států do Československa 22. srpna 1937 se Nykl znovu upnul na vydání pamětí.[189] V září 1937 se vydal poprvé z Karlových Varů do Prahy, aby se zde setkal s mnoha lidmi a vyřídil řadu záležitostí. V sejfu v Živnobance si vyzvedl rukopis autobiografie: „Získal jsem své paměti ze sejfu – nyní vidím, že jsem byl velmi houževnatý a Alláh mne vedl správným směrem."[190] Prvním úkolem bylo přepsat rukopis do podoby strojopisu. S tím Nykl začal 1. října 1937. Deníkové záznamy dokládají, že celý měsíc A. R. Nykl velmi intenzivně přepisoval na stroji rukopis autobiografie. Své dílo dokončil 27. října 1937 a v následujících dnech, až do 8. listopadu 1937, se strojopisem dále pracoval. Musel dělat první korekturu perem, případně doplňoval text dalšími drobnými částmi. Práce přerušil ve chvíli, kdy mu z nakladatelství Leopolda Mazáče přišla korektura druhého vydání Koránu, na níž intenzivně pracoval ve dnech 9. až 11. listopadu a 12. listopadu napsal předmluvu k druhému vydání. K autobiografii se vrátil v poslední třetině měsíce listopadu (doložitelně 25. listopadu 1937) a dokončil ji 28. listopadu 1937. Tento den si do svého deníku zapsal:

„Dopsal jsem koncept prvního dílu své autobiografie. Vol. II = poznámky, poté dva svazky o akademické dráze a poté? Jeden svazek o Japonsku."[191] V prosinci 1937 začal podnikat první konkrétní kroky, jejichž cílem mělo být vydání autobiografie. V jejich souvislosti se dostal do Náprstkova muzea, které se nakonec mělo stát útočištěm všech jeho rukopisů. Nykl tehdy zamýšlel, že se v Československu usadí, než se mu podaří získat stálé pracovní místo v USA nebo výzkumné stipendium.[192] V polovině prosince se znovu vydal do

188 ANpM, Nykl, Deníky, 1936, 31. prosince 1935. Psáno v San Lorenzo de El Escorial ve Španělsku.
189 ANpM, Nykl, Deníky, 1937, 22. srpna 1937.
190 ANpM, Nykl, Deníky, 1937, 29. září 1937. Anglicky, překlad Josef Ženka.
191 ANpM, Nykl, Deníky, 1937, 28. listopadu 1937.
192 ANpM, Nykl, 53, žádost o grant u Guggenheim Foundation. Neuspořádáno.

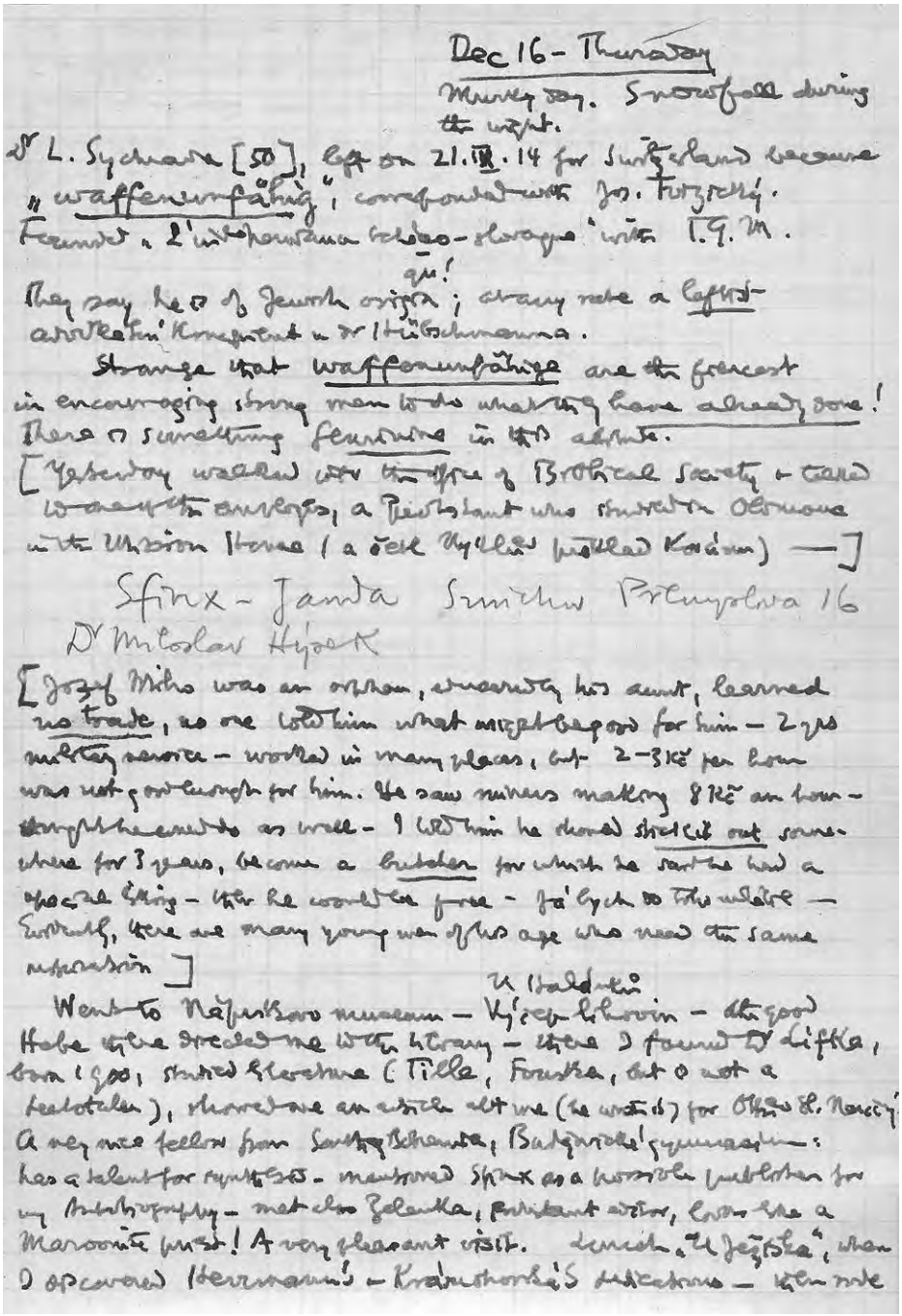

Dec 16 – Thursday

Merely dry. Snowfall during the night.

Dr L. Sychrava [50], left on 21.IX.14 for Switzerland because „waffenunfähig", corresponded with Jos. Fučík.
Found „L'internationale tchéco-slovaque" with T.G.M.
qu!
They say he is of Jewish origin; already rebe a lefty-activist. Kriegstreff u Dr Hübschmanna.

Strange that waffenunfähige are the fiercest in encouraging strong men to do what they have already done! There is something feminine in this attitude.

[Yesterday walked into the office of Brotical Society – tried to avert the envelope, a Protestant who studied Oberlaus with the Unsion Horae (a čeká Nykla překlad Kosáku) —]

Sfinx – Janda Smiečka Průmyslová 16
Dr Miloslav Hýsek

[Josef Miko was an orphan, educated by his aunt, learned no trade, so one told him what might be good for him – 2 yrs military service – worked in many places, but 2–3 Kč per hour was not good enough for him. He saw miners making 8 Kč an hour – thought he could do as well – I told him he should stick out somewhere for 3 years, become a hutaler for which he said he had a special thing – after he could be free – I'd lych to the white – Surely, there are many young men of his age who need the same instruction]

Went to Náprstkovo museum – Výcep Lihovin – the good Hala where stocked me with strong – there I found Dr Lifka, born 1900, studied Slovenina (Tilla, Forstka, but is not a teacher), showed me an article he wrote (he wrote it) for Otto's Sl. Nauky. A very nice fellow from Sarthy Schanta, Balgrade gymnasium: has a talent for languages – mentioned Sfinx as a possible publisher for my autobiography – met also Zelenka, assistant editor, Evangelica a Masonic priest! A very pleasant visit. Lunch „U Ježíška", where I discovered Herrmann's – Krámskorká's dedication – when we

Prahy a zavítal do Náprstkova muzea, aby se seznámil s tamním knihovníkem Bohumírem Lifkou (1900–1989), jenž o něm v roce 1935 napsal krátkou stať do časopisu Krajan a heslo do Ottova slovníku naučného.[193]

Bohumír Lifka byl nejen ředitelem knihovny, ale i velkým bibliofilem, intenzivně činným ve Spolku českých bibliofilů. V něm mimo jiné vykonával i funkci redaktora časopisu Marginalie.

Nyklovi navrhl, aby do časopisu napsal „menší článek o vlivu četby velkých světových knih na Váš život a Vaše myšlení nebo o funkci knihy ve Vašem životě a povolání, něco, co by bylo zároveň kapitolkou nebo skicou k oddílu Vaší chystané biografické konfese".[194] Bohumír Lifka vyjádřil i názor o propagačním účelu takového článku, který by mohl přilákat případné nakladatele: „Nemluvě o velké cti a radosti pro nás – znamenalo [by to] i něco pro Vaši myšlenku a plán, při nejmenším upozornění pro nakladatele! Honorář je sice velmi skrovný…, ale snad by se to kompenzovalo právě tím propagačním efektem, protože mezi členy našeho spolku je hojně nakladatelů."[195]

Článek Bohumír Lifka přijal 25. ledna 1938 a Marginalie vyšly koncem února 1938.[196] Knihovník Náprstkova muzea psal různým nakladatelům – členům spolku – dopisy, v nichž je jmenovitě upozorňoval na Nyklův článek. První odpovědi však byly záporné, například od A. Neuberta: „Lituji, že se nemohu rozhodnouti vydat nabízený mi rukopis práce ‚Padesát let cest jazykozpytce a filosofa', ačkoliv si autora velmi vážím a sleduji se zájmem jeho pozoruhodné články v Národních listech. K zápornému rozhodnutí nutí mne předem již připravený ediční program a starší smluvní závazky."[197] Koncem března si Lifka posteskl Nyklovi, že snahy vydat paměti jsou zatím marné. „Žel nedaří se mi mé vyjednávání o vydání Vašich krásných pamětí, které jsem si představoval tak růžově. Dopis nakladatele A. Neuberta přikládám. Začal jsem tedy jako s druhou s Novinou, velkoryse se rozvíjejícím podnikem nakladatelským agrárního zabarvení, majícím značné fondy a možnosti ediční i distribuční, která mj. vydává Vám známé cestopisy Musilovy. Ale i ti rozmýšlejí se nějak příliš dlouho…

Jako na třetí obracím se na onu Sfinx – B. Janda –, i když nemám ještě od ‚Noviny' ani kladného, ani záporného vyjádření. Pak by tu byl Petr a Unie a – Borový? Reflex politické nejistoty je i v tomto zřejmý. Každý zná pro tuto chvíli jen staré závazky."[198] Nyklova reakce na tento dopis byla zcela výmluvná v duchu jeho smýšlení a velmi kritického nazírání na české prostředí.

---

193 *Krajan* V/3 (1. března 1936). *Ottův slovník naučný nové doby: Dodatky k velkému Ottovu slovníku naučenému*. Praha, 1936, díl IV/1, 656.

194 ANpM, Nykl, KPO, Lifka, Bohumír Lifka A. R. Nyklovi, 12. ledna 1938.

195 Ibidem.

196 Nykl, A. R. Kniha v mém životě. *Marginalie* XII/1–2 (1938), 1–9.

197 ANpM, Nykl, KPO, Lifka, A. Neubert Bohumíru Lifkovi, 2. března 1938.

198 ANpM, Nykl, KPO, Lifka, Bohumír Lifka A. R. Nyklovi, 24. března 1938.

„Za dnešního, naprosto zkresleného, takzv. levicovitého nazírání na život a na světové události, kterým Československá republika jest nadobro zamořena, nakladatelé (spojí se ve známý kartel, který pozdvihuje do výše všechny nuly a sráží vaz všem skutečným hodnotám) nemohou pomysleti na plutí proti proudu. Moje paměti počkají ještě devět, deset let a pak se svezou s proudem, kdy bude všem nevěřícím a svedeným naprosto jasno, že jsem již v roce 1917 a 1918 měl absolutní pravdu. Pak budu moci mluviti též jasněji a jadrněji, neboť nebude cenzury, která by bděle vybílila, co by mohlo zmenšiti uměle vypěstovanou slávu lži proroků (Wilson, Briand, Stalin, Marx).

...ale napřed vím, že ‚Novina' pod vlivem pana Musila se vysloví záporně. Nesmíte zapomínati, že mnozí z dnešních velkých vlastenců byli věrnými sluhy c. k. vlády ve Vídni plus Turecka, dokonce feldmaršály – budoucími vladaři provincií ve veleříši Berlín-Bagdád. Pan Musil, jako etnolog, připravoval pro ni půdu; jeho arabština i čeština jsou velmi slabé.[199]

Sfinx-Janda by byl asi nejlepším interesantem – nebude-li odstrašen zkušeností s Botostrojem, ač mé paměti jsou zcela jiného rázu. Petr, Unie lépe vynechati. Borový je naprosto levicový, úplně zamořený čapkovinou, čili pepickým nazíráním na vážné věci. Že vydává Dyka? Jen proto, že nešťastný Dyk se střetl s jakousi ježibabou bez vyznání – on, katolík – také-doktorkou a ta jej nejdříve vyštvala do Lopudu na smrt a pak jej prodala za třicet stříbrných jeho nepřátelům. *C'est honteux!* Tedy *delendus est* Borový...

...Prozatím tedy vše odložte až do pondělí nebo úterý (4. a 5. IV.), kdy doufám, že budu v Praze a pohovoříme si o všem."[200]

Z nakladatelů se nakonec ozvala pouze firma Sfinx-Janda, která si vyžádala celý rukopis k pročtení a recenznímu posouzení.[201] Lifka informoval Nykla při jejich osobním setkání v Náprstkově muzeu 11. dubna 1938.[202] Dohodl schůzku se zástupcem vydavatele hned na následující den. Jednání o vydání za nakladatelství vedl redaktor Jiří Pober (1910–1976). Poprvé se setkali 12. dubna 1938 a Nykl si tehdy poznamenal do svého deníku: „Šel jsem do Náprstkova muzea, viděl dr. Lifku. Dohodl setkání s Jiřím Poberem ze SFINX Janda... jel jsem tramvají 17 na Palackého most, poté 6 na Přemyslovu 16. Viděl jsem Pobera, osmadvacetiletý mladík narozený v Praze... Nepříliš bystrý, zničený válečnou dobou, možná však budou mít zájem o můj příběh... nechal jsem rukopis u něho – uvidíme počátkem května."[203] Podle dopisu Jiřího Pobera zaslaného

199 Nejde o ojedinělý krtický názor na Aloise Musila z pera jeho současníků. Obdobně se například vyjádřil Felix Tauer ve svých nedávno posmrtně vydaných pamětech.

200 ANpM, Nykl, KPO, Lifka, A. R. Nykl Bohumíru Lifkovi, 26. března 1938, průklepová kopie.

201 ANpM, Nykl, KPI, Sfinx-Janda, Jiří Pober Bohumíru Lifkovi, 7. dubna 1938.

202 ANpM, Nykl, Deníky, 1938, 11. dubna 1938.

203 ANpM, Nykl, Deníky, 1938, 12. dubna 1938. Anglicky a francouzsky, překlad Josefa Ženky. Později téhož dne si poznamenal: *„Went to Měšť. Beseda for lunch – 4 years ago I was here very frequently... Since then I have covered a lot of territory: two editions of Korán, Rome, Spain, Scandinavia, USA lectures – articles. Now 2 mss in the process of seeing the light – autobiography + Japonsko."*

ROČNÍK XII
ČÍSLO 1-2

Leden-únor 1938

MARGINALIE

Věstník Spolku českých bibliofilů v Praze

KNIHA V MÉM ŽIVOTĚ

Láska ke knihám se nedá vypěstovati ani nejumělejšími výchovnými metodami: musí býti vrozena. Současně jest nutno, aby byla spojena s vrozeným zdravým smyslem pro rozlišení *dobrého zrna* od *plevele* a pro cenění *obsahu* knihy, nikoli její *vazby*. Dále pak nesmí býti spojena s obchodní, čili tržní cenou knihy, nýbrž jedině a pouze s oceňováním vlivu, kterým dovede povznésti *mysl člověka* do oblastí, prostých všeho *zvířecího* a *nepravdivého*.

Moje začátky ve stycích s knihami byly prostinké, jakž jinak nebylo možno u chudého hocha, žijícího na samotě malé hájovny. První knihou, dalekosáhlého pro mne významu, byl slabikář pro první třídu obecné školy, který mi někdy koncem léta r. 1891 přinesla maminka jako úvod do nového životního období školáckého, jež mělo se započíti dnem 1. září. Bylo mi nemnoho přes 5½ roku. Maminka mi dala dvě nebo tři lekce — sama toho mnoho neuměla — ale to stačilo, abych vesele si přečetl celou první část a pustil se zakrátko poté do části druhé. Během dvou měsíců měl jsem slabikář přečtený a bylo mi s podivem pozorovati, jak moji spolužáci pracně zápasili s prvními stránkami. Toto snadné dobytí hradu písma a tisku vzbudilo ve mně neuhasitelnou touhu a zvědavost po zjištění obsahu všeho tištěného nebo psaného; neobstálo přede mnou žádné „lejstro" (maminčin výraz), aniž bych nepátral, co se za jeho literami skrývá.

13. Titulní list z článku Kniha v mém životě vydaného v časopise Marginalie, 1938

A. R. Nyklovi si nakladatelství nechalo vypracovat lektorský posudek, „podle kterého se zdá, že by Vaše práce sotva zapadla do rámce našeho edičního programu". Jiří Pober nabízel Nyklovi možnost, že rukopis nechá ještě jednou číst, pokud na to nespěchá. Rovněž mu poskytl i možnost rukopis vrátit.[204] Okolnosti vydavatelského konce tohoto prvního vydavatelského pokusu lze rozšifrovat na stránkách Nyklových deníků. Zde zaznamenal svou reakci na přijetí negativního dopisu z nakladatelství i průběh pozdějšího jednání s Jiřím Poberem o tři dny později.

V deníku si 21. května napsal: „Dopis ze SFINX se zamítavou odpovědí k mým pamětem. Dobře, příliš brzy – za deset let odteď to bude vhodnější."[205] Nykl měl naplánovanou cestu do Prahy a 24. května se s Jiřím Poberem setkal na Smíchově. Do svého deníku si zapsal: „Jel jsem na Smíchov, viděl Pobera. Můj úsudek o tomto chlapci byl správný. Pouze chtěli vědět, co je v mém rukopisu. Pober hovoří docela dobře anglicky avšak bez přízvuku… Hovořili jsme spolu hodinu o vydavatelských hrách – domníval se, že Petr je v pořádku a cestopisy jsou nyní v módě. Dočkám se tedy úspěchu v roce 1939 – pravděpodobně 15 000 Kč. Vzal jsem si svůj rukopis a odjel tramvají na Vinohrady."[206]

Jakkoli se tato zkušenost ukázala pro vydání autobiografie neblahou, Nyklovi byl dalším člověkem doporučen nakladatel Václav Petr jako možný vydavatel Cest Japonskem. Ty skutečně po dlouhých útrapách a v okleštěné podobě bez fotopřílohy vyšly koncem roku 1939 s názvem Věčné Japonsko. Staly se Nyklovou druhou a poslední česky psanou knihou. Proces vydání Věčného Japonska lze důkladně zmapovat díky dochované korespondenci nakladatele Petra a materiálům z Nyklovy osobní pozůstalosti. Významnou roli ve vydání této knihy hrál znovu knihovník Bohumír Lifka.

K němu byly v září 1938 uloženy všechny Nyklovy věci jako depozit v Náprstkově muzeu, kam je nechal převézt z Karlových Varů z důvodů nestabilní politické situace. Později tento svůj krok velmi kvitoval, protože dům jeho tety v Karlových Varech, kde byly původně uloženy, byl dosti poškozen pobytem sovětských vojsk, Mongoly, jak je Nykl v jednom dopise s poukazem na historickou zkušenost nazval. V Náprstkově muzeu se jim v depozitu podařilo přečkat válku bez úhony až do obnovení styků mezi Bohumírem Lifkou a A. R. Nyklem. K němu došlo nepřímo již v roce 1945, přímo si začali psát od roku 1946.

Po válce a dokončení a vydání roku 1946 shrnující vědecké práce (*Hispano-Arabic Poetry*) Nykl znovu vrátil k myšlence vydání svých pamětí. Došlo k tomu poté, co krachla možnost vydat potřetí Korán. Občas se o nich zmiňoval v korespondenci Bohumíru Lifkovi i svému bratru Jaroslavovi. Vzhledem

204 ANpM, Nykl, KPI, Sfinx-Janda, Jiří Pober A. R. Nyklovi, 20. května 1938.
205 ANpM, Nykl, Deníky, 1938, 21. května 1938. Anglicky, překlad Josefa Ženky.
206 ANpM, Nykl, Deníky, 1938, 24. května 1938. Anglicky, překlad Josefa Ženky.

k tomu, že mu nebylo umožněno nejprve z časových, poté finančních a nakonec politických důvodů zajet do Československa, zmínky o nich se omezily pouze na několik dotazů a narážek, víceméně pouze sondujícího charakteru či postesků. Cítil tehdy, že své paměti asi nikdy v tisku neuvidí. Naděje se však nevzdal, doufal, že by mohly být i politicky přijatelné pro nový komunistický režim. „Myslíte, že by okolnosti byly příznivé k vytištění aspoň části mého životopisu, jehož rukopis (vlastně strojopis) jste svého času (v srpnu 1938) viděl? Mohl bych doň zahrnouti též léta první světové války. Ježto moje názory o Mas-Ben se kryjí s oněmi pana ministra Nejedlého, nevidím, že by v mém spisu mohlo býti něco závadného. Mohl bych třeba na několik měsíců zajeti do Prahy a provésti výše zmíněnou publikaci."[207] Nykl nikdy zcela nerezignoval na vydání svých pamětí. Svůj cíl pouze obrátil jiným směrem – k vydání anglicky psané autobiografie: „Napíši-li své paměti v jazyku anglickém, budou krátké."[208] Nejvíce se v závěrečné fázi života obával, že lidé si budou jeho život mylně vysvětlovat, čemuž měla zabránit právě autobiografie.[209] Několikrát se i Bohumíru Lifkovi zmínil, že pokud se mu nepodaří vydat paměti, ať to udělá po jeho smrti on.[210] „Spoléhám na Vás, že vydáte mé Paměti, nepoštěstí-li se mi to před odchodem do Nirvány."[211] Náprstkův knihovník byl však krátce po Nyklově smrti zatčen za velezradu a k Nyklově fondu, a tedy i rukopisu pamětí se již nikdy v životě nedostal. Nykl vyjádřil i přání, aby jeho paměti posloužily jako pramen pro budoucí historiky.[212] To je ostatně i jedním z motivů vydání této edice.

V korespondenci vyjádřil velmi sugestivní myšlenku, zda lidé po smrti a mnoha letech v zapomenutí jsou svými myšlenkami schopni vyvolat zájem

---

207 ANpM, Nykl, KO, Lifka, A. R. Nykl Bohumíru Lifkovi, 6. května 1950.

208 ANpM, Nykl, KO, Jaroslav Nykl, A. R. Nykl Jaroslavu Nyklovi, 20. června 1950.

209 „Paměti jsou již napsány – ale jen do roku 1918–20. Je pochybno, že je uvidím v tisku. Hloupí lidé mne pak budou vysvětlovat na základě naprosto pochybných výmyslů. ARN je naprosto nevysvětlitelný úkaz, čili fenomén, *which happens only once in 1000 years, ohne Vorgänger und Nachfolger*." ANpM, Nykl, KO, Jaroslav Nykl, A. R. Nykl Jaroslavu Nyklovi, 10. srpna 1950; „Mám málo naděje, že své ‚Paměti' kdy spatřím v tisku. Abych pravdu řekl, ztratil jsem i na tom zájem – pouze se obávám, že po mé smrti lidé budou zcela mylně si vysvětlovati mnohé poznámky v mých papírech." ANpM, Nykl, KO, Lifka, A. R. Nykl Bohumíru Lifkovi, 22. listopadu 1950.

210 „Dnes jsem obdržel Váš dopis ze dne 10. XI. se seznamem mého kulturního statku a děkuji Vám za Vaši přesnost. Doufám, že se s ním a s Vámi jednou shledám – a nebude-li mne na povrchu zeměkoule, budete dále jeho opatrovatelem ve prospěch jazykovědy, dějin, filosofie a básnictví… Doufám, že se mi podaří vydati v Praze můj životopis – jako čistě vzpomínkově-dějinný přínos pro budoucí porovnání." ANpM, Nykl, KO, Lifka, A. R. Nykl Bohumíru Lifkovi, 15. listopadu 1948.

211 ANpM, Nykl, KO, Lifka, A. R. Nykl Bohumíru Lifkovi, 6. ledna 1951.

212 „Paměti ať zůstanou k dispozici budoucím dějepiscům. Cítím se jako chudý poutník hledající útočiště za pozdního večera." ANpM, Nykl, KO, Jaroslav Nykl, A. R. Nykl Jaroslavu Nyklovi, 25. srpna 1951; „Z Krakonošovny se stal tedy Nyklov – moje paměti jsou spojeny více s Vojkovem-Mukařovem-Kostelcem n/Č. L. Pochybuji, že se dočkám jich vydání tiskem. Neztratí-li se, budou ovšem cennější všech Mas-Ben legend." ANpM, Nykl, KO, Jaroslav Nykl, A. R. Nykl Jaroslavu Nyklovi, 30. září 1950.

a pochopení čtenářů: „Koho by dnes mohly zajímati jeho ‚<Paměti'>?[213] A koho budou zajímati po stu letech?"[214] Paměti zůstaly v rukopisu a dvou strojopisech v depozitu v Náprstkově muzeu a jediná skutečně známá informace o jejich existenci se nacházela v několika publikovaných soupisech Nyklovy bibliografie, například u Vladimíra Honsy, či Nyklem sepsaných bibliografií, i když se zdá, že šlo spíše o odkaz na anglickou verzi. Poprvé byly zevrubně prozkoumány až v roce 2011 a následně v letech 2013–2016 připraveny k vydání.

Součástí neuskutečněného příběhu vzpomínkové knihy jsou však i druhé paměti, které se rovněž staly součástí Nyklovy osobní pozůstalosti v Náprstkově muzeu.

ANGLICKÁ AUTOBIOGRAFIE Z VĚČNOSTI NA VĚČNOST (FROM ETERNITY TO ETERNITY)

Nedokončená verze druhé autobiografie A. R. Nykla s titulem *From Eternity to Eternity: Adventures of a Bohemian-born linguist* [Z věčnosti na věčnost: Dobrodružství v Čechách narozeného jazykovědce] se dochovala v jednom úplném a jednom torzovitém strojopisném exempláři.[215] Nykl ji začal psát roku 1951 u manželů Sudkových v mexické Penzacole.

Oproti česky psané knize je dovedena pouze do roku 1909, do konce pobytu A. R. Nykla v Egyptě. Kniha je stejně jako česká značně rozsáhlá a soustředí se především na Nyklovo mládí, je však na ní znát, jak autora ovlivnila druhá světová válka, částečná ztráta zraku a nejistá životní situace v padesátých letech. Genezi této knihy je, především kvůli chybějícím materiálům z let 1938–1951, obtížné sledovat. Zmínky jsou náhodně roztroušeny v dochované korespondenci a nesystematických poznámkových záznamech velmi odlišných od precizních deníků především z dvacátých a třicátých let. V dopise ze září roku 1951, po svém návratu z Mexika do Spojených států amerických, napsal Nykl svému dávnému příteli Josephu W. Solchovi žijícímu v Berwynu u Chicaga:

„Měl jsem plán v Mexiku napsat knihu svých ‚Pamětí' s nadějí na nějaký výdělek, v jazyku anglickém. Napsal jsem jen 200 stránek na stroji – od Černého Kostelce do Saint Louisu, kde popisuji krátce naše portrétářská dobrodružství. Možná, že se mi podaří udělat s tím ujednání se Svorností. Na každý způsob, rád bych to dopsal podle možností."[216]

---

213 Závorka A. R. Nykla.
214 ANpM, Nykl, KO, Lifka, A. R. Nykl Bohumíru Lifkovi, 1. srpna 1951.
215 ANpM, Nykl, 13.2.
216 ANpM, Nykl, KPO, Solch, A. R. Nykl Josephu W. Solchovi, 8. září 1951, průklepová kopie.